

“Хатоларимни фарзандларим такрорламасин...”

Яқинда бир отахон қўнғироқ қилиб, дил дардини тўкиб солди. Ҳикоясини ибрат бўлсин учун сизлар билан ўртоқлашаман.

– “Ҳидоят” журналининг мухлисима, – дейди отахон. Ундаги ҳар бир мақолани катта қизиқиш билан ўқийман. Айниқса, фарзанд тарбиясига оид мақолаларни синчиклаб мутолаа қиламан. Бир ўй мени анчадан буён қийнаб келади. Шу хусусда фикр-мулоҳазаларимни баён этсам. Зора, бошқалар ҳам манфаат олса.

Муқаддас китобларда оиладаги бор масъулият отага юкланиши, у оиласини дўзах ўтидан сақлаши айtilган. Шунингдек, фарзанд Аллоҳнинг неъматини ва у ота-онага берилган омонат экани таъкидланган.

Бугун ён-атрофни кузатиб, турли хабарларни ўқиб, ўйга толаман. Биз Аллоҳ ато этган буюк неъматнинг шукрини адо этиб, унга тўғри тарбия бера оляпмизми? Бу омонатга хиёнат қилмаяпмизми, деган саволлар қийнайди. Чунки ижтимоий тармоқларда, кўча-кўйда айрим ота-оналарнинг ўз фарзандига қилган бешафқат муносабатларни кўряпмиз. Уларни видеога олиб тарқатиши эса, яна ҳам ёмон кўргулик. Наҳот ота ёки она ўз жигарига, қонидан, жонидан бўлган бир гўдакка шундай ваҳшийлик қилса, дея ҳайратда қоласан. Уларни кўриб, **“Аллоҳ инсоф берсин, Ўзи ҳидоят қилсин”** дейишдан нарига ўта олмайсан киши.

Мен ҳам оилада уч қиз, бир ўғилни вояга етказдим. Ёшликларида гоҳида қаттиққўллик қилганман. Аммо 70 ёшга кириб, уларга бирор марта қўл кўтарган эмасман. Доимо ширинсўз билан тарбия бердим. Шукрки, бугун қизларим тиниб, тинчиб кетишган. Ўғлим ҳам шу юрт, эл хизматида. Юриш-туриши жойида.

Гапнинг индаллосини айтганда, бола тарбиясини она қорнидан бошлаш керак деган сўзларининг маъзини шу ёшга кириб англагандекман. Ўғлим улғайди. Дўстлар орттирди. Яхшигина касб-кори бор. Топиш-тутиши ёмон эмас. Аммо динимиз кўрсатмаларига беътибор, буюрилган

фарз амалларни бажармайди. **“Ўғлим, сен тенгилар намозни канда қилмай масжидга қатнаяпти. Сен ҳам намозни бошла”**, дея неча бор айтдим. Қани энди гапга кирса. Оилали, фарзандли кишига насиҳат қор қилиши, сенинг сўзингга кириши қийин экан. У: **“Ота, ўқиймиз-да шу намозни. Мен ҳам ишлаб, пул топиб пенсияга чиқиб олай. Сизга ўхшаб кейин бошлайман масжидга қатнашни”**, дейди. Унинг бу гапларидан зил кетаман. Чунки ўзим ҳам дин нима, иймон нима, намоз нималигини нафақага чиққанимдан кейин билдим. Уларни англаганим сари юрагим эзилиб кетади. Наҳот умримнинг аксарини беҳуда совурган бўлсам, дейман. Аллоҳга истиффорлар айтаман. Мен қилган хатоларни фарзандларим такрорламаслигини сўрайман.

Аллоҳ ҳидоят бермаса, қийин экан. Ўғлимга айтмаган гапим, қилмаган насиҳатим қолмади. Доим унинг ҳаққига дуо қиламан. Шунинг учун ҳам фарзандларингиз ёшлигида ўзингиз уларга намуна бўлишингиз, тўғри тарбия беришингиз керак экан. Ўғлим кичиклигида мени доим намозда кўрганида у ҳам бугун намозхон, иймон-этиқодли бўлиб улғаярмиди, деб ўйлаб қоламан.

Невараларимдан, қизларимдан кўнглим тўқ. Доим тоату ибодатда. Айниқса, невараларим. **“Данагидан маъзи ширин”** деганларидек, гўзал Қуръон қироатлари билан мени хурсанд қилишади. Яқинда бир неварам Қуръонни хатм қилди. Бундан жуда қувондим. Эртага омонатни топширсам, орқамдан Қуръон хатм қилгувчим борлигидан кўнглим таскин топди.

Азизлар, мен каби ёшингиз бир жойга бориб, афсус-надомат қилмай десангиз, фарзандларингизни вақтида тарбия қилинг, оқ-қорани, яхши-ёмонни, иймон-этиқодни англатинг. Шунда умрингизни хотиржамликда ўтказасиз, иншоаллоҳ”.

Абдулмажид ЭРГАШЕВ,

Андижон шаҳри “Бобо Таваккул” жоме масжиди имом-хатиби
(Б. Муҳаммад уюштирди.)

Меҳр-оқибат – инсонга зийнат

Меҳр инсонга Аллоҳ берган гўзал туйғулардан. Шу боис динимизда раҳм-шафқат, мурувват, одамийлик каби фазилатлар доимо улуғланиб келган. Одамийлик ўзгаларга меҳр-шафқат кўрсатиши, яхшилик қилишдир. Мурувват эса, саховат, қўлиочиқлик ва бағрикенгликни англатади.

Ҳадиси шарифда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам марҳамат қилади: **“Эй Уқба, сенга дунё ва охират аҳллари ахлоқларининг афзалларидан хабар берайми? Ким сен билан қариндошлик ришталарини узган бўлса, сен уни тиклайсан, ким сени бир нарсадан маҳрум қилган бўлса, унга ўшани берасан ва ким сенга зулм қилган бўлса, афв этасан”.**

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади. «Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, иймон келтирмагунингизча, жаннатга кирмайсиз. Бир-бирингизни яхши кўрмагунингизча мўмин бўлмассиз. Сизни агар (амал) қилсангиз, бир-бирингизни яхши кўргизадиган ишга далолат қилайми? Орангизда саломни кенг ёйинг”**, дедилар» (Имом Муслим ривояти). Ҳадис шарҳида Имом Нававий ўзаро меҳр-муҳаббат сабаб аҳвол яхшиланади, иймон комил бўлади, деган. Шунинг учун динимизда Аллоҳ учун дўстлашиш, ўзаро меҳр-муҳаббатли бўлиш юксак қадрланади.

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Сизлардан бирортангиз ўзи яхши кўрган нарсани биродарига раво кўрмагунича мўмин бўлолмайди”** (Имом Бухорий ривояти), дедилар. Имом Нававий ҳадис шарҳида айтади: “Иймон комил, тўлиқ бўлмайди. Фақат шу сифат бўлсагина, тўлиқ бўлиши мумкин. Бундан мурод тоат-ибодатларни ҳам биродарига раво кўриш, мубоҳ нарсаларни илинишдир”. Инсон ўзига керак бўлса-да, суйган нарсасини дўстига инъом қилиши юксак фазилатдир.

Инсонларга муҳаббатли бўлишнинг энг яхши мукофоти Аллоҳ таоло севгисига сазовор бўлишдир.

Убода ибн Сомит розияллоҳу анху Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: «Аллоҳ таоло айтади: **“Менинг йўлимда яхши кўришганларга муҳаббатим ҳақдир. Менинг йўлимда ўзаро алоқаларини сақлаганларга муҳаббатим ҳақдир, Менинг йўлимда бир-бирларини зиёрат қиладиганларга муҳаббатим ҳақдир, Менинг йўлимда ўзаро саховат қиладиганларга муҳаббатим ҳақдир”**».

Аҳиллик ва муҳаббат асосига бунёд этилган дўстлик шарофати билан мамлакатлар тинч-осойишта, инсонлар эса бахтиёр яшайдилар.

Халқимизда “Одам тафтини одам олади” деган ажойиб нақл бор. Инсон зоти ширин гапга, ён-атрофидагиларининг меҳр-муҳаббатига ташна бўлади. Шу сабаб, гарчи қариндоши бўлмаса-да, яхши кишилар билан дўстлашади, улфат бўлади. Умрининг ажиб дамларини улар билан ўтказади. Бугун шу фазилатлар орамизда биров камайиб бораётгандек.

Азизлар, яқинларга, ўзгаларга меҳр-муҳаббат улашайлик. Зеро, ҳар сония бизни маҳшар сари етакламоқда.

Маъруфхон АЪЛОХЎЖАЕВ,

Наманган шаҳар “Абдулқодир қори” жоме масжиди имом-хатиби

Маъруфхон Аълохўжаев 1979 йили Наманган шаҳрида туғилган. 2002 йили Наманган шаҳри “Мулла Қирғиз” (ҳозирги “Ҳидоя”) ўрта махсус ислом билим юртини битирган. 2002 йилдан буён Наманган шаҳри “Абдулқодир қори” жоме масжиди имом-хатибидир.

Мундарижа

<i>Тарбия</i> “Хатоларимни фарзандларим такрорламасин...”	1
<i>Таянч нуқта</i> Меҳр-оқибат – инсонга зийнат	2
<i>Тафсир</i> Неъматлардан сўраламиз ҳаммамиз...	4
<i>Саҳобалар ҳаёти</i> Қуръон ҳомили – Солим	6
<i>Тазкия</i> Хотима гўзал бўлиши учун...	8
<i>Дин ва фан</i> Мавж устида... мавж	9
<i>Тафаккур</i> “Ҳайратул аброр” да иймон ва Ислом талқини	10
<i>Танишув</i> Ният холис – машаққат енгил	11
<i>Ҳадис шарҳи</i> Фаришталарга мақталган амал	12
<i>Муслмон одоби</i> Тупроқ каби бўл!	13
<i>Ўзбек тили байрами</i> Тилимиз фахримиз бўлиши лозим	14
<i>Убудият</i> Шукр қилишга сабаб кўп	15
<i>Масала</i> Сўраган эдингиз...	16
<i>Мерос</i> Марҳумнинг ўғлининг қизи	18
<i>Ижобатли дуолар</i> Ғазабингдан паноҳ бер...	19
<i>Огоҳлик – давр талаби</i> Миссионерлик бирдамликка рахна солади	20
<i>Бугуннинг гапи</i> “Билмайман” дейиш – ярим илм	21
<i>Болалар саҳифаси</i> Сахий	22
<i>Улуғларимиз</i> Замонасининг пешвоси	23
<i>Мутолаа</i> Ҳар мuddатнинг ҳисоб-китоби бор	24
<i>Муносабат</i> Ҳақиқий олимлар йўли	25
<i>Шеърят</i> Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар...	26
<i>Яхшиликка чақириш</i> Умрнинг сокин даври	28
<i>Мактубларда манзаралар</i> “Қўлимда омонатини топширди...”	29
<i>Саодат асрига саёҳат</i> Уҳуд ғазоти	30
<i>Маълумотхона</i> XXI асрнинг муслмон ихтирочилари	32

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَهْلَكُمْ التَّكَاثُرُ. حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ. كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ. ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ. كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
عِلْمَ الْيَقِينِ. لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ. ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ. ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ.

Неъматлардан сўраламиз ҳаммамиз...

«(Эй инсонлар!) Сизларни (мол-дунё) кўплиги билан фахрланиш (ибодат қилишдан) тўсди. Ҳатто сизларга ўлим етди. Албатта! Яқинда (бунинг оқибатини) билиб олурсиз. Албатта! Яқинда билиб олурсиз! Албатта! Агар (дунёпарастлик оқибатини) аниқ билганингизда эди (уни дўст тутмас эдингиз). Қасамки, албатта, сизлар дўзах отабини кўрасиз! Қасамки, сизлар уни очик ойдин кўрасиз! Қасамки, сўнгра ана ўша кунда (қиёматда), албатта, (сизларга ато этилган барча) неъматлар тўғрисида сўроқ қилинурсиз!» (Тақосур сураси).

Имом Калбий раҳимаҳуллоҳнинг айтишича, бу Маккий суранинг илк ояти яъни «(Эй инсонлар!) Сизларни (мол-дунё) кўплиги билан фахрланиш (ибодат қилишдан) тўсди» ояти араб қабиаларидан Бани Абдуманноф ва Бани Саҳм ҳақида нозил бўлган. У қабиалар бир-бири билан мол-дунё борасида фахрланишар эди.

“Ҳатто сизларга ўлим етди”. Яъни ўлим сизларга етгунича мол-дунёларингиз билан фахрланингиз, талашиб-тортишдингиз, кимўзар ўйнадингиз.

Абу Лайс Самарқандий раҳимаҳуллоҳ “Баҳрул улум” да Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “«Ал-ҳақмул такъсур ҳаттā зуртумул мақобир»ни ўқигач, “Одам боласи “Молим-молим”, деб яшаб ўтади. Фақат еб-ичгани (овқати ва суви) гина ёки кийиб чиритгани (либоси)гина ёхуд садақа қилганигина уникидир”», дедилар.

Халқимизда: Бирор машаққат, қийинчилик кўрмагунча кишининг кўзи очилмайди, маъносида айтиладиган “Боши деворга тегмагунча кўзи очилмайди”, деган гап бор. Бу ибора баъзи майитлар қабрга қўйилгач, олдига икки фаришта

– Мункар ва Накир келганда уни сўроқ қилиш учун ўтирғизганида боши лаҳаднинг тепа қисмига тегишига ишора бўлиши мумкин.

Расулulloҳ алайҳиссалом бундай деганлар: “Банда қабрига қўйилиб, унинг яқинлари қайтишаётганда, албатта, у кишиларнинг пойабзаллари овозини эшитиб туради. Шу пайт икки фаришта келиб, уни ўтирғизишади ва: “Бу киши Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳақларида нима дейсан?” – дейишади. Агар мўмин бўлса: “Гувоҳлик бераман, албатта, у Аллоҳнинг бандаси ва элчисидир”, – дейди. Унга: “Дўзахдаги ўрнингга қара. Аллоҳ сени ундан жаннатдаги ўринга алмаштирди”, дейишади ва барчасини кўрсатишади. Агар мунофиқ ва кофир бўлса, унга: “Бу киши ҳақида нима дейсан?” – дейишади. У: “Билмайман. Инсонлар нима десалар, мен ҳам шуни айтардим”, – дейди... Унга: “Билмадинг ва эргашмадинг”, дейишиб, темир тўқмоқ билан шундай уришадики, у қаттиқ чинқириб юборади. Унинг чинқириғини инсонлар ва жинлардан бошқа атрофдагиларнинг барчаси эшитади” (Муттафақун алайҳ).

Абу Хурайра розияллоху анху-
дан ривоят қилинади. Набий сол-
лаллоху алайҳи ва саллам: **“Огоҳ
бўлинглар! Дунё малъундир
ва ундаги нарсалар малъун-
дир. Илло, Аллоҳнинг зикри, у
Зотнинг яхши кўрган нарсаси,
олим бўлиш ва таълим олиш
мустаснодир”**, дедилар (Имом
Термизий ривояти).

* * *

“Албатта! Агар (дунёпарастлик оқи-
батини) **аниқ билганингизда эди** (уни
дўст тутмас эдингиз)”. Бахт мол-дунё,
мансабу мартабада эмас. Агар сизлар бун
билганингизда эди, асло бундай қилмас
эдингиз.

**“Қасамки, албатта, сизлар дўзах оташи-
ни кўрасиз! Қасамки, сизлар уни очик
ойдин кўрасиз!”** Яъни, бойлиги, мансаби
сабабли Аллоҳ таолони, охиратни унутган
ҳамда фахру ифтихорга берилган кимса-
лар, сизлар, шубҳасиз, очик-равшан дўзах
оташини кўрасизлар.

“Қасамки, сўнгра ана ўша кунда (қиё-
матда), **албатта,** (сизларга ато этилган
барча) **неъматлар тўғрисида сўроқ қи-
линурсиз!”**

Али ибн Абу Толиб розияллоху анху:
“Ким қотган нон еб, Фурот дарёси сувидан
ичса, неъматга эришибди”, деган. Ибн
Масъуд розияллоху анху “неъмат”дан мурод
омонлик ва офиятдир, деган.

Жобир розияллоху анху-дан ривоят
қилинади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи
ва саллам, Абу Бакр ва Умар розияллоху
анҳумо бизникига келганларида, уларни
суви қочмаган нон ва егуликлар ила меҳмон
қилдик. Шунда Расулуллоҳ соллаллоху
алайҳи ва саллам: **“Сўраладиган неъмат-
лар мана шулардир”**, дедилар.

Ибн Аббос розияллоху анҳумо қилган
ривоятда Абу Бакр Сиддиқ розияллоху
анху Абул Ҳайсам ибн Тайҳон уйида
Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам

билан бирга тановул қилган гўшт, нон,
арпа ва чала пишган хурмо ҳақида сўраб:
“Шу неъматлардан ҳам сўралишимиздан
кўрқасизми?” деди. Расулуллоҳ соллал-
лоху алайҳи ва саллам: **“Аллоҳ таоло
бандасидан қиёмат кунини уч нарсани
сўрамайди:**

**1) авратни ёпадиган даражадаги
кийим;**

**2) бели (қад-қомат)ни тутиб туради-
ган даражадаги овқат ва**

**3) иссиқдан тўсиб, (шифтига) бўй те-
гиб қолмайдиган даражадаги макон.
Булардан бошқа неъматлардан сўра-
ласизлар”**, дедилар».

Набий соллаллоху алайҳи ва саллам:
**“Ким Такосур сурасини ўқиса, Аллоҳ
таоло (қиёматда) унга дунёда берган
неъматларини ҳисоб-китоб қилмайди
ва унга Қуръонни ўқиб чиққанчалик ажр
беради”**, дедилар.

Мўмин киши мол-дунёнинг кўплиги
билан ғурурланиши, амал, мартаба,
мансаб билан фахрланиши мумкин
эмас. Бойлик ва рутбадан Сулаймон
алайҳиссалом каби, Абу Бакр, Усмон
ибн Аффон ва Абдурахмон ибн Авф
розияллоху анҳум каби яхшилик йўлида
фойдалана олишимиз, охиратимиз учун
захира сифатида қўллашимиз зарур.

Асрорхон домла ҲАБИБУЛЛАЕВ,
*Шўрчи тумани бош имом-хатиби
(Т. Низом уюштирди.)*

Асрорхон домла
Ҳабибуллаев 1980 йи-
ли Сурхондарё вилоя-
тида туғилган. 2001–
2004 йилларда Имом
Бухорий номидаги
Тошкент ислом инс-
титутини битирган. 2010 йилдан бери
Шўрчи тумани “Ҳайдаркул хожи бобо”
жоме масжиди имом-хатиби, 2013 йил-
дан туман бош имом-хатиби бўлиб ишлаб
келмоқда.

Қуръон ҳомили – Солим

розияллоҳу анҳу

Сувайба бинти Яъор ғуломи Солимни яхши хислатлари туфайли озод қилди. Бу вақтда у балоғат ёшига яқинлашиб қолган йигитча эди. Абу Ҳузайфа ибн Утба хотинининг бу қароридан сўнг Солимни қўлидан тутиб Ҳарамга етаклаб борди.

Каъба атрофидаги қурайш жамоаси олдида баланд овозда деди:

– Эй қурайш жамоаси, гувоҳ бўлингларки, хотиним озод қилган Солимни ўзимга фарзанд қилиб олдим. У энди менга ўғил бўлди.

Қурайшликлар:

– Эй Ибн Утба, сенинг бу ишинг қандайм яхши, – деб уни алқашди.

Шу кундан бошлаб бу йигит “Солим ибн Абу Ҳузайфа” деб чақириладиган бўлди.

* * *

Орадан кўп ўтмай, Маккага Аллоҳ таоло Ўз Набийсини ҳақ дин билан юборди. Абу Ҳузайфа ва унинг ўғли Солим биргаликда Исломга кирганларини эълон қилишди. Шу орада табанний (фарзанд тутиниш) одати бекор бўлди. Аллоҳ азза ва жалланинг табанний тўғрисида ояти каримаси ҳам нозил бўлди: **“Уларни ўз оталари (исми) билан чақиринглар – атанглар”** (Аҳзоб сураси, 5-оят). Мусулмонлар туғилган фарзандларини насабни сақлаш ва жоҳилият урф-одатларини бекор қилиш мақсадида ўз оталари номи билан атай бошладилар. Лекин Абу Ҳузайфа кўп сўраб-суриштиришига қарамай, Солимнинг ота-онаси топилмади. Шундан кейин одамлар унга “Абу Ҳузайфанинг мавлоси Солим” деган номни беришди.

* * *

Кўп ўтмай бу икки биродар “ота-бола” орасини мусулмонлар аламини тортган, машаққат ва озорлар етказган аччиқ воқеалар ажратди. Абу Ҳузайфа дини ва иймонини қурайшликлар озоридан сақлаш учун Ҳабашистонга кетди. Аммо Солим Расулуллоҳ алайҳиссалом билан Маккада

қолди. У оятларни хушу ила тиловат этишни маъқул кўриб, нозил бўлган сураларни ўша заҳотиёқ тадаббур қилиб, ёдлай бошлади. Хатто у Набий алайҳиссалом замонларида Қуръон ҳомилларидан бирига айланди. Кейинчалик Қуръонни кимлардан олиш кераклигини васият қилиб кетган тўрт кишининг бири сифатида тан олинди. Набий алайҳиссалом: **“Қуръон қироатини тўрт кишидан олинглар: Абдуллоҳ ибн Масъуд, Абу Ҳузайфанинг мавлоси Солим, Убай ибн Каъб ва Муоз ибн Жабал”**, деб васият қилган эдилар.

* * *

Саҳобаи киромлар Қуръонни ёдлаш, маъноларини чуқур тадаббур қилиш ва Аллоҳнинг ҳукмини идрок этиш борасида Солимнинг фазлини яхши билишарди. Мусулмонлар Маккадан Мадинага ҳижрат қилишгач, Солимни намозда ўзларига имом бўлишга чақирдилар. Умар ибн Хаттоб ва бошқа улў саҳобалар бўлишига қарамай, Расулуллоҳ алайҳиссалом Маккадан келгунларича Солим уларга имомлик қиларди.

* * *

Солим Аллоҳ йўлидаги биродари Абу Ҳузайфа билан Бадр жангида кўришди. Мусулмонлар мушрикларга қарши жангга тайёргарлик кўраётган вақтда Солим биродари Абу Ҳузайфага деди:

– Эй Абу Ҳузайфа, қара, олдинги сафда келаётган отанг Утба ибн Рабиъа, Ислом ва мусулмонларни йўқ қилиш учун тайёргарлик кўрибди.

Абу Ҳузайфа деди:

– Ҳа, шундай. Уни кўриб турибман. Бу иккиси Аллоҳнинг душманлари амакиларим Шайба ибн Рабиъа ва иниси Валид ибн Утба уни кўриқлаб келаётир. Агар Расулуллоҳ менга изн берсалар, яккама-якка жангга чиқиб, уларни ҳалокат ва ўлимга дучор қилган бўлардим ёки ўзим Рабби ҳузурига рози ва рози бўлинган ҳолда равона бўлардим.

Икки биродар Аллоҳ розилиги йўлида Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анхунинг халифалик даврида Ямома кунига қадар жанг қилишдан тўхтамадилар. Бир куни Абу Бакр Сиддиқ Мусайламатул каззобга қарши жанг бошлади. Бу фитнага барҳам бериш учун турли жойдан мусулмонлар сафарбар қилинди. Солим билан Абу Ҳузайфа ҳам Аллоҳнинг динини ҳимоя қилиш ва Мусайламани қатл этиш учун шошилди.

Мушрикларга қарши жангда Холид ибн Валид ҳар томонга тўзиган қўшинни тартибга келтирди. Муҳожирлар байроғи Абу Ҳузайфанинг мавлоси Солимга, ансорлар байроғи Собит ибн Қайсга топширилди. Зайд ибн Хаттоб жангчиларни олдинга ундаб деди:

– Эй одамлар, бардам бўлинг. Душманингизга зарба беринг ва олға қадам ташланг. Эй одамлар, Аллоҳга қасамки, бу сўзимдан кейин Аллоҳ Мусайлама билан тарафдорлари мағлуб этилмагунича ҳеч қачон гапирмайман. У шундай деб сафларни ёриб кириб, қатл этилгунича жанг қилди.

Сўнгра Абу Ҳузайфа мусулмонларга нидо қилди:

– Эй Қуръон аҳли, Қуръонни саховат, яхши амаллар билан безанглар. Шундай деб у ҳам душман сари отилди...

Абу Ҳузайфанинг мавлоси Солим ҳам қавмининг байроғини ҳимоя қилиб муҳорабага кирди. Уни жароҳатлари ҳолдан тойдиргунча сафда собит турди.

Жанг тугагач, Холид ибн Валид Абу Ҳузайфанинг мавлоси Солимнинг олдига борди. У чалажон ҳолда ўлим билан олишиб ётарди. Солим уни кўриб деди:

– Эй Холид, мусулмонлар нима қилди?

– Аллоҳ уларга ғалабани насиб этди. Мусайлама қатл этилди. Улар учун қўшини ва тарафдорларини мағлуб этди.

– Биродарим Абу Ҳузайфага нима бўлди?

– У чекинмасдан мардларча ҳалок бўлди?

У кўзларини юма туриб деди:

– Бу ерда Абу Ҳузайфа билан биргамиз.

Иншоаллоҳ, у ёқда ҳам бирга бўламиз.

У шундай деб омонатини топширди.

Ургут тумани “Боғишамол” жоме масжиди имом-хатиби **Маҳмуд ЛАТИПОВ** тайёрлади.

Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳу

Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳу Яманинг Азд қабиласига мансуб. Айрим ривоятларда исми Афлоҳ тарзида келтирилади. Маккадаги илк мусулмонлардан. Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳу Қурайшнинг қадим қабиаларидан бири – Абдуддор ўғилларидан бўлган Сафвон ибн Умайя ибн Умайянинг қули эди.

Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳу Қуръони каримда “**мустадафин**” дея таърифланган (*Нисо сураси, 75-оят*). Қурайш мушрикларининг қийноқларига дучор бўлган Билол Ҳабаший, Аммор ибн Ёсир, Аммор оиласи розияллоҳу анҳум каби бечораҳол мўминлардан бири эди.

Ибн Саъд келтирган маълумотларга кўра, буларнинг Маккада на бир яқини, на ҳимоячиси бўлган. Хожаси Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳуга кийимларини кийдириб, оёқларига занжир боғлар, Арабистон яриморилининг жазирама иссиғида уни қуёшда тобланган қумга ётқизар, устига эса, қизиган тошларни қўйиб, динидан қайтаришга ҳаракат қиларди. Узоқ йиллар бу исканжаларга чидаган Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳу ўлим ёқасига келиб қолганди. Кўплаб ғарибларга нажот эшигини очган Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анҳу уни сотиб олди ва озод этди. Орадан бир оз вақт ўтиб, Ҳабашистонга ҳижрат қилган иккинчи гуруҳ билан ўз юртидан бош олиб кетди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳижрат рухсат бўлганида эса, Ҳабаш диёридан қайтган илк гуруҳ билан бирга Мадинага келди. “Икки ҳижрат соҳиби” деган юксак мақомни қўлга киритди, савобини ҳам.

Ислом динининг ёйилишида ўзига хос ҳиссасини қўшган Абу Фукайҳа розияллоҳу анҳу исканжалар сабаб жуда қийналди. Балки шу сабаб, балки Аллоҳнинг биз билмаган ҳикматига кўра илк ҳижрий санада Бадр ғазотидан аввал вафот этди.

Аллоҳ таоло уни Ўз раҳмати билан сийласин!

Манбалар асосида
Нигора МИРЗАЕВА тайёрлади.

Хотима гўзал бўлиши учун...

Абдуллоҳ ибн Басар розияллоҳу анҳу ривоят қилади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига бир аъробий келди ва: *“...биз маҳкам тутишимиз зарур бўлган бирор иш борми?”* деб сўради. Пайғамбаримиз алайҳиссалом: **“Тилинг Аллоҳнинг зикри билан намланиб турсин”**, дедилар (Имом Аҳмад ривояти).

Саҳобалардан яна бири Набий алайҳиссаломдан барча яхши хислатларни жамловчи, бажариш осон ишга далолат қилишларини сўради. Пайғамбаримиз алайҳиссалом: **“Тилинг Аллоҳнинг зикри билан намланиб турсин”**, дедилар. Яъни эртаю кеч Аллоҳ таолони зикр қилишдан тўхтама”, дея насиҳат қилдилар.

“Тилинг Аллоҳнинг зикри билан намланиб турсин”. Намликда ҳаёт ва сув бор. Демак, “зикр” қалбга ҳаёт бахш этади.

«Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳу: *“Ё Расулуллоҳ, қайси амал Аллоҳга маҳбубдир?”* деб сўради. Набий алайҳиссалом: **“Тилинг Аллоҳ таолонинг зикри билан намланиб турганида вафот топишингдир”**, дедилар» (Имом Ибн Ҳиббон ривояти). Бу ҳадис мўмин ҳаёти гўзал хотима топиши учун улар доим зикрда бўлиши лозимлигини билдиради. Киши доимо Аллоҳ таолонинг зикрида бўлса, ўлим чоғида ҳам тилида Парвардигорнинг зикри бўлади. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Эй иймон келтирганлар! Аллоҳ (азобидан) қаттиқ кўрқинг. Ва фақат мусулмон ҳолингиздагина бу дунёдан ўтинг”** (Оли Имрон сураси, 102-оят).

Пайғамбаримиз алайҳиссалом: **“Аллоҳнинг азобидан қаттиқ кўрқинг”. Аллоҳга бўйсунинг, унга осий бўлмаслик, Унинг неъматларига шукр қилиш, куфр қилмаслик, Уни зикр қилиш, унутмасликдир**, деганлар (Имом Ҳоким ривояти). Зикр тақвога сабаб ибодатдир.

“Тилинг Аллоҳнинг зикри билан намланиб турсин”. Бу амр доим зикрда бўлиш лозимлигига далолат қилади. Ойша розияллоҳу анҳо: **“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ таолони ҳар он**

зикр қилардилар”, деган (Имом Муслим ривояти).

Закариё алайҳиссалом фарзанд сўраганида Аллоҳ таоло у зотга: **“Раббингни кўп ёд эт (зикр қил) ва эртаю кеч тасбеҳ айт!”** деб буюради (Оли Имрон сураси, 41-оят).

Ояти карималарда марҳамат қилинади: **“Эй иймон келтирганлар! Аллоҳни зикр қилинглار. Ва эртаю кеч Унинг покигини ёд этинглар”** (Аҳзоб сураси, 41–42-оятлар).

“Аллоҳнинг зикри ила қалблар ором топмасми?” (Раъд сураси, 28-оят).

Пайғамбаримиз алайҳиссалом: **“Ким жаннат боғида сайр қилмоқчи бўлса, Аллоҳ таолони кўп зикр қилсин”; “Икки калима борки, улар тилга енгил, таразуда оғир ва Раҳмонга маҳбубдир. Улар: “Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳи, субҳаналлоҳил ғазийм”**, дедилар.

Аллоҳ таолони кўп зикр қилиш қалбни поклайди ва ажру савобларга сабаб бўлади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва саҳобалар ва улардан кейин ўтган уламолар доим зикрда бўлганлар. Аллоҳ таоло бизларни ҳам улар каби зокир бандаларидан қилсин.

Манбалар асосида
Хива тумани “Саид Ниёз Шоликор” жоме
масжиди имом-хатиби
Алижон домла МАТЁҚУБОВ
тайёрлади.

Алижон Матёқубов 1983 йили Хоразм вилоятида таваллуд топган. 2002 йили “Фахриддин ар-Розий” мадрасасини битирган. 2002–2022 йилларда вилоятдаги турли масжидларда имом бўлиб ишлаган. 2022 йилдан бери Хива тумани бош имоми ҳамда “Саид Ниёз Шоликор” жомеи имом-хатибидир. Тошкент ислом институтида модул тизими асосида таълим олмоқда.

Мавж устида... мавж

Аллоҳ таоло Қуръонни мўъжиза ўлароқ нозил қилди. Унда кўплаб сирларни яширди. Илм-фан ривожланиши билан ўша сирларнинг баъзилари намоён бўла бошлади.

Бу каби ҳақиқатлар юзлаб денгиз станциялари ўрнатилиб, сунъий йўлдош орқали суратлар олинган, янада ойдинлашди.

Геолог, денгизшунос олим Дуркарва Нур сурасининг 40-оятини ўқиб ҳайратда қолди. Унда: **“...Ёки худди қаърсиз денгиздаги зулматларга ўхшар. Унинг устидан мавж қоплагандир, у (мавж) нинг ҳам устидан мавж ва уни эса булут (қоплагандир). Бир-бирининг устидаги зулматлардир. У қўлини чиқарса, кўра олмас. Кимгаки Аллоҳ нур бермаса, унинг учун нур бўлмас”** дея марҳамат қилинган.

Олимнинг айтишича, ўтмишда одамлар махсус асбоб-ускуналарсиз денгиз тубига йигирма метрдан ортиқ шўнғий олмас эдилар. Ҳозир биз махсус асбоб-ускуналар ёрдамида денгиз қаърига туша оламиз ва 200 метр чуқурликда куюқ қоронғилик борлигини биламиз.

Ояти каримада **“қаърсиз денгиз”** дейилди. **“Бир-бирининг устидаги зулматлардир”** деган ояти кариманинг маъноси-ни денгиз қаърида қилинган кашфиётлар гавдалантириб берди. Маълумки, спектр ранглар еттита – қизил, сариқ, кўк, яшил, тўқ сариқ ва бошқалар. Денгиз қаърига шўнғиган сари бу ранглар бирин-кетин йўқолиб боради. Барча рангларнинг йўқолиши зулматни келтириб чиқаради.

Аввал қизил, кейин тўқ сариқ, ундан кейин сариқ, икки юз метр чуқурликка етганда охирги бўлиб кўк ранг йўқолади. Ҳар бир ранг йўқолиши маълум даражада зулматни келтириб чиқаради ва комил зулмат ҳосил бўлади.

“Мавж унинг устидан ҳам мавж” денгизнинг тепа ва пастки қисмини ажратувчи ҳосила борлиги илмий исботини топди ва ўша ҳосила мавжлар билан тўла. Яъни, денгизнинг энг пастки қисмида ҳам мавжлар бор, лекин биз уларни кўрмаймиз. Денгизнинг юқори қисмидаги мавжларнигина кўраемиз. Бу эса илмий ҳақиқатдир.

Шу сабабли профессор Дуркарва бу оятлар ҳақида: **“Бу башарнинг каломи бўлиши мумкин эмас”**, деган фикрга келган.

Шухрат ШЕРОВ,

Жондор тумани “Работ ўғлон” жоме масжиди имом-хатиби

Шухрат домла Шеров 1994 йилда Бухоро вилоятида туғилган. 2015 йили “Мир Араб” ўрта махсус, 2024 йили “Мир Араб” олий мадрасаларини битирган.

2015–2018 йилларда Вобкент туманидаги “Қассоблик”, 2019–2023 йилларда Жондон туманидаги “Абдуллоҳ ибн Аббос” масжидида имом-хатиб бўлиб ишлаган. 2023 йилдан бери Жондор туманидаги “Работ ўғлон” масжиди имом-хатибидир.

“Ҳайратул аброр” да иймон ва Ислом талқини

Миллий тафаккурни дунё шоиру адибларининг бирортаси эриша олмаган чўққи-га юксалтирган ҳазрат Алишер Навоий “Ҳамса”сининг биринчи достони – “Ҳайратул аброр”нинг аввалги муножотида инсонга бундай таъриф беради:

“Каррамно” келди маноқиб анго,

“Аҳсани тақвим” муносиб анго.

Байтдаги “Каррамно” сўзи Исро сурасининг: **“Батаҳқиқ, Биз бани Одамни азизу мукаррам қилиб қўйдик”** мазмунидаги 70-оятидан иқтибос. “Аҳсани тақвим” жумласи Тийн сурасининг: **“Батаҳқиқ, Биз инсонни яхши суратда яратдик”** мазмунидаги 4-оятидан олинган. Ҳазрат Алишер Навоий Аллоҳ таоло инсонни мукаррам қилгани ва яхши суратда яратгани билан боғлиқ Қуръони каримдаги икки илоҳий хабарни бир байтга жамлаш орқали Одам фарзандларининг мақоми юксак экани, шунга муносиб ҳаёт кечирмоғи зарурлиги масаласига урғу берган.

Наът бобларнинг биринчисиди Муҳаммад алайҳиссаломнинг нури бутун оламлардан аввал яратилгани ва Одам сафиюллоҳдан Расулуллоҳнинг отаси Абдуллоҳга етгани, иккинчисиди Пайғамбаримизнинг таваллудидан қирқ ёшга тўлгунга қадар ҳаёти ва пайғамбарликнинг дастлабки даври, учинчи наътда нур ва соя рамзлари воситасида оламлар Сарварига берилган ладуний илм ҳамда Ислом шариатининг араб ва ажамга ёйилиб, куфр зулматини ёритгани, тўртинчи наътда Расули акрам соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шариат ривожини йўлидаги хизматлари ва асҳоби киром васфи, бешинчи наътда меърож таърифи қаламга олинган.

Достон йигирма мақолатдан таркиб топган. Ҳар бир мақолатда маълум бир муҳим мавзу ёритилгач, шунга доир ҳикоят келтирилган. Бундай усул достон сюжетининг таъсир кучини оширган, бадииятини юксалтирган. Биринчи мақолатда иймон – одабийликнинг асосий шартини, инсон камолотининг муҳим манбаи сифатида васф этилади:

Кимки жаҳон аҳлида инсон эрур,

Билки, нишони анга иймон эрур.

Мақолатда иймоннинг олти шартини – Ҳақ таолога, фаришталарга, самовий китобларга, пайғамбарларга, қиёмат кунига ҳамда қазои қадарга иймон келтириш зарурати таъсирли

бадий ифодаланган. Ҳазрат Навоий кимки иймоннинг ана шу олти рукнига эътиқод қилса, ҳар қанча номасиёҳ (амал дафтари қора), ғаркаи дарёи гунаҳ (гуноҳ дарёсига чўмган) бўлса ҳам, афв этилиб, абадий раҳматга эришмоққа умид қилмоғи мумкинлигини бадий-маърифий талқин этади. Буюк шоир фикрича, иймон – барча инсоний фазилатлар асоси. Ислом, адолат, карам, адаб, қаноат, вафо, ишқ, ростгўйлик, илм, булутдек жамиятга фойда келтирувчи бўлмоқ сингари эзгу хислатлар иймон пойдевори устига қурилади. Достонда ушбу фазилатларнинг ҳар бири алоҳида боб доирасида бадий талқин этилади.

“Ҳайратул аброр”нинг иккинчи мақолати “алиф”лари амният боғининг сарвлари, “син”и саодат қасрининг кунгираси, “лом”и латофат гулчеҳрасининг сунбули зулфи ва “мим”и муҳаббат машъалининг нури, дея таърифланган ИСЛОМ васфига бағишланган. Ҳазрат Навоий талқинича, Аллоҳ таоло олам аҳлини икки тоифа: аҳли нажот ва аҳли ҳалок этиб яратган, биринчиси – Ислом йўлидагилар, иккинчиси эса “обиди асном” – санамларга топингувчилар. Кейин эса Исломнинг беш шартини – “ҳамси муборақ”ни шарҳлайди:

Англағил арконини бешиштибоҳ,

Аввали “Иллаллоҳ” ила “ло илоҳ”,

Ёна Муҳаммадни анго бил расул,

Бер мунга тониғлиғу қилғил қабул.

Яъни биринчи шарт – Аллоҳ таолонинг ягоналиги ва Муҳаммад алайҳиссалом унинг расули эканига гувоҳлик бериш ҳамда қалбан тасдиқлаш. Буюк шоир таърифича, икки оламнинг низоми ана шу икки калом биландир. Исломнинг иккинчи шартини – адои салот, яъни намоз, учинчиси – закот, тўртинчиси – рўза, бешинчиси – ҳаж, яъни Байтул Ҳарамни зиёрат этмоқ. Бу мавзуга доир талқинлар ҳам теран маърифий мазмун ва бетакрор бадииятни уйғунлаштиргани билан қимматлидир.

Достондаги иймон ва Ислом талқини, гарчи орадан неча асрлар ўтган бўлса ҳам, аҳамиятини йўқотган эмас. Уларнинг ҳар бири янада муфассал ва чуқур тадқиқотларни тақозо этади.

Нурбой ЖАББОРОВ,

филология фанлари доктори, профессор

Ният холис – машаққат енгил

– Бу соҳани танлашингизга нималар ва кимлар туртки берган?

– Ёшлигимда “Шайх Эшон” масжиди имоми Шамсиддин қори бува уйимизга меҳмонга келганди. У кишининг гўзал хулқи ва муомаласига ҳавасим келган. Шунда мен ҳам имом бўламан дея ният қилгандим. Аллоҳ ниятимга етказди, алҳамдулиллаҳ.

– Имом-хатиб сўзлари таъсирчан бўлиши учун нима қилиши керак?

– Аввало, имомлар сўз билан эмас, амали билан намуна бўлиши зарур. Чунки Қуръони каримда: **“Эй иймон келтирганлар! Нима учун қилмаган нарсангизни гапирасиз? Қилмаган нарсангизни гапиришингиз Аллоҳнинг наздида қаттиқ ёмон кўрилгандир”**, дея марҳамат қилинган (Саф сураси, 2–3-оятлар). Аллоҳ таоло ўзи намуна бўлмаганни ёмон кўрса, жамоат беамалнинг маърузасини қандай қабул қилсин.

– Бугун жамиятимизда сизни қайси жиҳатлар қувонтиради ва ташвишига солади?

– Юртимиздаги ободлигу ўзгаришлар қувонтирса, бу неъматларга шукр қилмай, илм олиш ўрнига ўткинчи дабдабазликка берилиш ташвишлантиради.

– Энг кўп ўқийдиган китобларингиз...

– Соҳамизга доир тафсир, ҳадис ва фикҳ, сийратга оид китоблардан ташқари бадиий адабиётлар ҳам ўқийман. Энг ёққан асарлар “Асрга татиғулик кун”, “Юлдузли тунлар” ва “Гирдоб” романидир.

– Касбингиздан кўнглингиз тўлмаган пайтлар ҳам бўлганми?

– Имомликни касб эмас, балки катта масъулият ва шарафли хизматдир. Бу улуғ хизмат олдида ҳар қандай қийинчиликлар енгил кўринади.

– Энг яхши кўрган машғулотиңиз...

– Китоб мутоалааси, спорт билан шуғулланиш.

– Имомликнинг қийинчилиги нимада?

– Бу касб масъулияти ҳам бу дунё, ҳам охирада оғирдир. Чунки Қуръони каримда: **“Биз барча одамларни ўз имомлари ила чақирадиган кунни (эсла)”**, дея марҳамат қилинган (Исро сураси, 71-оят). Мана шу Кундаги саволга жавоб бериш учун виждонан хизмат қилишимиз шарт.

Ўз мухбиримиз

Жаъфар Сўфиев 1982 йилда Наманган шаҳрида туғилган. 2010 йили Наманган шаҳар “Мулла Қирғиз” (ҳозирги “Ҳидоя”) ўрта махсус ислом билим юртини битирган. 2011 йилдан шу кунга қадар Тўрақўрғон туманидаги бир қатор масжидларда ноиб ва имом-хатиб бўлиб ишлаган. 2022 йилдан буён тумандаги “Исҳоқхон Тўра” жоме масжиди имом-хатибидир.

Шайх Нуриддин HOЛИҚHAЗAP,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

Ғаришталарга мақталан анал

Абдуллоҳ ибн Амр ибн Ос розияллоху анхумодан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга шом намозини ўқидик, қайтганлар қайтди, (намоздан кейин) қолганлар қолишди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам тез-тез нафас олиб, шошилиб келдилар, (пойчалари шимарилгани учун) икки тиззалари очилган эди. Бас, у зот дедилар: **“Бу билан шодланинглар, Раббингиз осмон эшикларидан бирини очиб, сизлар билан ғаришталарга мақтаниб: “Бандаларимга қаранглар, батаҳқиқ, бир фарзни адо этиб бўлдилар ва улар бошқасини кутиб ўтирибдилар”, деди»** (Имом Ибн Можа ривояти).

Ушбу қудсий ҳадисни Ибн Можа “Сунан”ида “Масжидлар ва жамоат китоби”, “Масжидларни лозим тутиш ва намозга мунтазир бўлиш боби”да келтирган. Имом Шихобуддин Бусийрий “Мисбаҳуз жужожа” китобида уни саҳиҳ деган.

“Шунда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам тез-тез нафас олиб, шошилиб келдилар, икки тиззалари очилган эди”. У зот хушхабарни саҳобаларга тезроқ етказиш

учун пойчаларини тиззаларигача шимариб шошиб келдилар.

Намоз Ислom динининг иккинчи рукни бўлиб, энг фазилатли ва улуғ ибодатлардан ҳисобланади. Ҳатто у “ибодатларнинг онаси” ҳам дейилади. Намоз банд билан Раббиси ўртасидаги боғланиш воситаси бўлиб, банда Аллоҳ билан ёлғиз қолиб, У Зотга муножот қилади. Намознинг маънавий, моддий, руҳий, тарбиявий, шахсий, сиҳҳий, ижтимоий ва бошқа қатор фойдалари бор.

Намозни ўз вақтида бир кунда беш маҳал адо этиш ва кейинги намозга мунтазир бўлиб туриш фазилатли хислатдир. Аллоҳ таоло намоз ўқувчи ва унга мунтазир бўлиб турган бандаларини ғаришталарга мақтайди ва улар билан фахрланади. Банда учун бундан ортиқ бахт, бундан ортиқ саодат бўладими?!

Намозга мунтазир бўлиш ҳақидаги далилларни ўрганган уламолар қуйидаги хулосага келганлар:

- намозни кутиш ибодат ҳисобланади;
- намозга мунтазир бўлувчиларни Аллоҳ таоло ғаришталарга мақтайди;
- намозга мунтазир бўлган киши ортиқча ҳаракатлар қилмаса, мудом намозда бўлади;
- намозни кутиш гуноҳларга каффорат бўлади;
- намозга мунтазир бўлувчи намозхон ҳаққиға ғаришталар раҳмат ва истиғфор тилаб дуо қиладилар;
- намозга мунтазир бўлувчи намозхон “муробитлик” даражасини топади. “Муробитлик” деб душманга қарши сабот билан туришга айтилади.

Аллома Ибн Обидин раҳматуллоҳи алайҳ ўзининг “Раддул мухтор” китобида: “Мухтарам ҳанафийлар намозни кутиб турган кишига салом беришни макруҳи танзиҳий санайдилар”, деган.

“Раббоний нидолар” китобидан.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا
خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

Тупроқ каби бўл!

Тавозе нима? Нега мўмин бандада бу фазилат шаклланиши лозим?

Тавозе аслида мўминликнинг чўққиси қудратли Аллоҳ қаршисида “ҳеч” лигимизни англаб етишдир.

Мусулмон банда тавозени Аллоҳнинг розилигига эришиш мақсадида касб этиши лозим. Жаноби Ҳақ Ўз каломи мажидида: **«Раҳмоннинг (суюкли) бандалари ерда камтарона юрадиган, жоҳил кимсалар (бемаъни) сўз қотганда “Саломатлик бўлсин!” деб жавоб қиладиган кишилардир»** (Фурқон сураси, 63-оят), дея тавозенинг улуғ фазилат эканига ишора қилади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам эса бундай марҳамат қиладилар: **«Аллоҳ таоло менга: “Шундай мутавозе бўлингки, ҳеч ким ҳеч кимга мақтанмасин, ҳеч ким ҳеч кимга зулм қилмасин”, дея буюрди»** (Имом Муслим ривояти).

Бугун эса аксинча, мақтанчоқлик, манманлик ва кибр авж олмоқда. Ваҳоланки, мўмин банда бу иллатлардан сақланиши лозим. Тарихга назар ташласак, содир этилган аксар гуноҳларнинг сабаби ҳам шу иллатлардир. Инсон дунё имтиҳонидан ёруғ юз билан ўтиб олиши учун ҳам бу қайтариқлардан тийилиши шарт. Пайғамбаримиз алайҳиссалом бундай марҳамат

қиладилар: **“Ким Аллоҳ розилиги учун Унинг бандаларига нисбатан тавозели бўлса, шу туфайли Аллоҳ таоло унинг мақомини бир даражага кўтаради...”** (Имом Ибн Можса ривояти).

Уламолардан бири айтади: “Эрталаб уйдан чиққанингда кимни кўрсанг, уни ўзингдан устун қўясан. Ким сенга ҳақ сўзни айтса, уни қабул қиласан ва ҳаммани ўзингдан устун қўясан. Балки уларда сенда йўқ бир хислат бор”. Яъни, инсон ҳар бир инсонга Аллоҳнинг даргоҳида ўзидан кўра юқорироқ даражага эга, деган фикр билан боқса, ҳеч қачон манманлик қилмайди.

Мавлоно Жалолиддин Румий ҳазратлари: “Тавозе бобида тупроқ каби бўл!” дейди. Яъни, тупроқ қандай оёқлар остида эзилса, мавжудотларнинг қадамлари остида босилишга “кўксини керса”, чидаса, ҳар қанча топталса ҳам ҳазм қилиб кетаверса, кейин ҳеч нарса бўлмагандек покиза гуллар очса, мевалар, егуликлар етиштирса, иймонли инсон ҳам шундай йўл тутиши лозим.

Аллоҳ таоло барчамизга тавозени касб этишни насиб қилсин!

Неъматуллоҳ ҲАБИБУЛЛАЕВ,
Боёвут тумани “Қул Ҳожа Аҳмад
Яссавий” жоме масжиди имом-хатиби

21

O'ZBEK TILIGA DAVLAT TILI
MAQOMI BERILGAN KUN

ОКTYABR

Тилимиз фахримиз бўлиши лозим

Ҳақ таоло Одам фарзандларига энг буюк неъмат ўлароқ тил берди. Барча мавжудотлар орасида инсон ана шу тили ва ақли орқали азиз ва мукаррам бўлди. Башарият турли миллат ва элатлар қилинди. Улар эса асосан тил орқали фарқланади. Ҳар бир миллатнинг Ватани, давлати каби яна бир буюк бойлиги бу ўша халқнинг тилидир.

Ўтган асрлар давомида тилимиз жуда кўп тараққиёт ва инқирозни бошдан кечирди. Шукрки, истиқлол шабадалари эсиб, миллат ўз тили, дини ва ўзлигига қайтиб, 1989 йилда ўзбек тилига давлат тили мақоми берилди. Афсуски, Қонун қабул қилинганига 35 йил ўтган бўлсада, тилимиз софлигини асраш, уни ривожлантириш борасида катта натижаларга эриша олганимиз йўқ.

Тан олиш керак, бугун хориждан ўзлашаётган сўзларни тўғридан-тўғри қабул қилиш оддий ҳолга айланган. Кундалик сўзлашувимизда ҳам ажнабий сўзлардан фойдаланишимиз ўзимизга аён. Кўча-кўйдаги турли баннер ва реклама ҳамда дўкону турли савдо пештахталаридаги номларни-ку айтмай қўя қолай. Имло хатолар билан ёзилган эълон ва рекламаларнинг йиллаб тўғриланмаслигидан оғринамиз ҳам. Уларни ўз вақтида огоҳлантириш, танбеҳ беришга эса

истиҳола қиламиз. Бу эътиборсизлигимиз оқибатида тилимиз қадрсизланади.

Тил меъёрларсиз яшай олмайди. Аммо бу меъёрлар ижтимоий тараққиёт билан боғлиқ ҳолда ўзгариб, ривожланиб, такомиллашиб боради. Жамиятимиз тараққиёт пиллапояларидан кўтарилган сайин она тилимиз янги сўз ва атамалар билан бойиб бормоқда. 1981 йили чоп этилган икки жилдлик “Ўзбек тилининг изоҳли луғати”да 60 минг сўз изоҳланган эди. 2006–2008 йилларда нашр қилинган беш жилдлик “Ўзбек тилининг изоҳли луғати”да эса 80 мингдан ортиқ сўз бор. Бу луғатлар орасида 20 минг сўз фарқ қилади. Бунга сабаб шуки, янги нашр биринчи луғатга киритилмай қолган ва тилимизга янги кириб келган сўзлар ҳисобига бойитилган.

Ахлоқий меъёрларга тўғри келмайдиган сўз ва иборалар билан тилимизни булғаш, луғатимизда таржимаси бўла туриб, бошқа тилдан кириб келган сўзларни ишла-тиш ҳам муомала маданияти қоидаларига зиддир. Кўчиб кирувчи сўзлар тўплами айрим ҳолларда “интернационал сўзлар” сифатида хаспўшланади. Бунга “бизнес”, “маркет”, “мини”, “супер”, “менежер”, “вип”, “лидер”, “аудио”, “видео”, “аут”, “интер”, “сервис” каби бир қанча сўзлар мисол бўлади. “Оргтехника”, “канцелярия” ва буларга боғлиқ воситалар, жиҳозлар номланиши ҳам шундайлигича қабул қилинган. Айниқса,

компьютер технологиялари соҳасидаги иборалар хорижий номлари билан аталиши давом этиб келмоқда (масалан: файл, сайт, корзина, ссылка, гиперссылка, сноска, домен, сетевое окружение, слайд, спам, булутус ва ҳоказо). Биз бу сўзларнинг иложи борида ўзбекча муқобилини топишимиз керак. Агар бунга эътибор қаратмасак, глобаллашув даврида тилимиз ўзга тилга “ютилиб” кетмаслигига ҳеч ким кафолат бермайди.

Тилга қиёс берар экан, бобокалонимиз Алишер Навоий “Лайли ва Мажнун” достонида бундай деган:

*Айтиб совумас таронасен сен,
Олиб қурумас хизонасен сен.*

Бу мисраларнинг маъноси шуки, тил ишлатган сари ва сарфлаган сайин янада бойиб, сайқалланиб борадиган неъмат. Тил – миллатнинг тарихи, бугуни ҳамда келажагидир. Тилнинг энг асосий манбаи – сўз. Бироқ шу тилда сўзлашувчи халқ унга нисбатан эътиборли ва масъулиятли муносабатда бўлмаса, ўз она тили, луғати сўзга бой бўла туриб, нутқида бошқа миллат тилидан кириб келган сўзларни ишлатса, мумтоз сўзлар маънолари изохланмаса, бора-бора бу тил унутилиши, йўқолиб кетиши ҳеч гап эмас. Таҳминларга кўра, шу кунгача дунёда 30 000 га яқин тиллар йўқ бўлиб кетган ва яна бир қанчаси йўқ бўлиш арафасида.

Бир сўз билан айтганда, қаерда бўлмайлик, она тилимизга эътибор қаратишимиз лозим бўлади. Чунки тил миллат кўзгусидир. Унда халқимизнинг асрлар силасидан, мустабидлик тўфонларидан сабр-матонат билан босиб ўтган ҳаёт йўли, маданияти, тарихи, савияси, ақл-заковати акс этади.

Шукур ЖАББОР

Шукр қилишга сабаб кўп

Мўмин киши, имкон бўлди дегунча, Аллоҳнинг чексиз неъматларига шукр қилишга киришади. Чунки у Аллоҳ таолонинг неъматларининг сон-саноксиз эканини яхши билади.

Мулоҳаза қилинг, Ер юзидаги барча инсонларга берилган неъматлар ҳамда оиласига, шахсига берилган неъматларнинг ҳисоби йўқ. Билганимиздан билмаганимиз кўп, ошкоридан махфийси кўп.

Ҳазрат Иброҳим Адҳам раҳимахуллоҳ пиёда Макка зиёратига кетаётиб, йўлда туя минган бир аъробийни учратибди ва: “Эй, биродар, қаёққа кетаяпсиз?” дебди.

Шунда ҳазрат Иброҳим Адҳам раҳимахуллоҳ: “Ҳаж қилмоқ учун Маккага кетяпман”, – деди.

Аъробий айтди: “Уловсиз-а?”

Иброҳим Адҳам: “Менинг уловим кўпдир”, – деди.

Аъробий сўради: “Қани уловингиз, кўрмайпман-ку?”

Ҳазрат Иброҳим Адҳам: “Қачон мен бир боло дуч келсам, сабр уловини минаман, агар Аллоҳ томонидан неъмат нозил бўлса, шукр уловини минаман ва агар Раббим томонидан бир қазо бўлса, яъни тақдирда бор ишлардан бири нозил бўлса, ризо уловини минаман ва нафсим бир нимани тақозо қилса, ўтган умримни ва қолган умрим яна шунча борми ё йўқлигини, ҳисоблайман”.

Аъробий айтди: “Боракаллоҳ, сиз суворий, мен пиёда эканман”.

Қиссадан ҳисса: биз ҳам синовли дунёда, шукр, сабр, ризо ҳамда саҳоват ва ҳиммат уловига минайлик. Яхшилар дуосини олайлик. Имкон бўлатуриб, пиёда қолмайлик. Дуо, истиғфор ва салавот камарини маҳкам боғлайлик. Шундагина Аллоҳнинг буюк мукофотларига сазовор бўламиз.

Биродар МАТЁҚУБОВ,

Тўрткўл тумани “Абдуҷамил эшон” жоме масжиди имом-хатиби

Ассалому алайкум ва
раҳматуллоҳи ва
баракотуҳ.

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

САВОЛ: Кирилл ва латин алифбоси-
да ёзилган Қуръонни бетаҳорат

ЖАВОБ: ушлаш ва ўқиш мумкинми?

“Мавсуъатул фикҳия ал-Ку-
вайтия” китобида бундай дейилган: “Ҳа-
нафий уламолар наздидаги энг асосли гапга
биноан, одати бўлган аёл Қуръони каримни,
гарчи у араб тилидан бошқа тилда ёзилган
бўлса ҳам, кироат ниятида ўқиши ва ушлаши
мумкин эмас”.

Таҳорати синган кишилар ҳам мазкур
китобларни ушлаши мумкин эмас. Аммо
ёддан ўқишлари мумкин.

САВОЛ: Менинг ўнг тарафим яхши
ишламайди. Шунга таҳоратни
чап қўл билан қилсам бўладими?

ЖАВОБ: Таҳоратни ўнг қўлда бажариш
суннати завоидлардан. Уни
тарк қилиш макруҳи танзиҳий ҳисобланади.
Сизнинг ҳолатингизда зарурат бўлгани ва
қасддан қилмаганингиз сабабли гуноҳкор
бўлмайсиз.

САВОЛ: Икки ёки уч йил ҳушсиз бў-
либ кейин ўзига келган киши
беҳушликда ўқимаган намозларни қазо
қиладими?

ЖАВОБ: Йўқ. Беш вақт ва ундан кам
намоз вақтида беҳуш бўлиб,
хушига келган киши шу ҳолатда ўқимаган
намозлари қазосини ўқийди. Беш вақт намоз
вақтидан кўп вақт беҳуш бўлган киши у

вақтда ўқилмагани намозларнинг қазосини
ўқимайди.

“Ҳидоя” китобида бундай дейилган: “Беш
вақт ва ундан кам намоз давомида беҳуш
бўлган бўлса, буларнинг қазосини ўқийди.
Агар беш вақтдан кўп намоз давомида беҳуш
бўлган бўлса, бу муддатдаги намозлари
қазосини ўқимайди”.

САВОЛ: Абу Ҳанифа раҳимаҳуллоҳ-
нинг Ҳанифа исмли қизлари
бўлганми?

ЖАВОБ: Йўқ. Абу Ҳанифа раҳматул-
лоҳи алайҳнинг ёлғиз Ҳаммод
исмли ўғиллари бўлган холос. Ундан бош-
қа ўғиллари ҳам, қизлари ҳам бўлмаган.
Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ мазҳаб-
бошимиз Нўъмон ибн Собитнинг куня-
ларидир. Ўзгаларга моддий ё маънавий
яхшилик қилувчи кишиларни ҳурматга
далолат қилувчи сўзлар олдига “Абу” сўзи-
ни қўшиб аташ, ҳар бир эр ва аёлни тўнғич
фарзанди исми олдига “Абу” ё “Умму”
сўзини қўшиб чақириш куня дейилади.

Шунингдек, ёмонлиги билан машҳур
кишини ёмонликка далолат қилувчи сўзлар
олдига “Абу” сўзини қўшиб чақириш ҳам
куня ҳисобланади.

Ҳаниф(а) сўзи ҳақ йўлда, Исломда собит,
Ҳаққа юзланиш маъноларини билдиради.

Танишим бир аёлга уйланиб-

САВОЛ: ди. Лекин никоҳда гувоҳлар

бўлмаган экан. Бироз вақт ўтгач, баъзи сабаблар туфайли ажрашиб кетишибди. У аёлга маҳр берадими? У аёл идда ўтирадими?

ЖАВОБ:

Никоҳ тўғри бўлиши учун битта эркак, икки аёл ёки иккита эркак унга гувоҳ бўлиши лозим. Агар никоҳда гувоҳлар бўлмаса, у никоҳ фосид бўлади.

Никоҳлари фосид бўлган эр ва аёл жинсий яқинлик қилмай ажрашсалар, аёлга маҳр ҳам, идда ҳам лозим бўлмайди. Никоҳлари фосид бўлса, эр-хотин жинсий яқинликдан сўнг ажрашишса, аёлга маҳр ҳам, идда ҳам лозим бўлади.

Агар никоҳ пайтида маҳр миқдори белгиланмаган бўлса, эр маҳри мисл беради. Яъни, никоҳ битими тузилган пайтда келинга ота томонидан ҳар жиҳатдан (ёши, ҳусни ва ҳоказо) тенг бўлган аёл қариндошлари қанча маҳр олган бўлса, ўшани беради.

Агар ўртада фарзанд туғилса, насаби отаси (куёв)га боғланади. Никоҳлари гувоҳсиз бўлиб фосид бўлган жуфтлик ажралишни истамаса, қайта гувоҳлар ҳузурида никоҳланишлари керак.

САВОЛ:

Мажнун, ақли заиф кишиларнинг қилган амаллари учун савоб ё гуноҳ ёзиладими?

ЖАВОБ:

Бу ҳақда “Ҳалаби кабир” китобида бундай келган: “Туғма мажнун (шаръий ҳукмларда) балоғатга етмаган ёш бола кабидир. “Мухит”да шундай дейилган. Бу асл (туғма) мажнунга тегишли. Туғма мажнунга ёш бола каби шаръий амаллар вожиб бўлмайди, унга гуноҳ ёзилмайди. Баъзида мажнун бўлиб кўпинча ақл-хуши ўзида бўладиганларга ақл-хуши ўзида бўлган вақтда шаръий амаллар вожиб бўлади. Ундай кишилар мажнун бўлган вақтида қилган ишлари учун жавобгар бўлмайди, лекин соғлом вақтида қилган ишлари учун жавобгар бўлади”.

САВОЛ:

Бир киши қўшнисига: “Сенинг уйингдан овқат есам, ҳа-

ром бўлсин”, деб чиқиб кетди. Бунинг қандай ечими бор?

ЖАВОБ:

Бундай гап қасам бўлади. “Сенинг уйингдан овқат есам, ҳаром бўлсин” деган гапни айтгандан кейин ўша мезбоннинг овқатидан еб қўйса, егани ҳаром бўлиб қолмайди. Чунки ҳалол нарсани ҳаром қилиш банданинг иши эмас. Лекин егани учун қасам каффоратини тўлайди.

Бу масалани фақиҳларимиз батафсил баён қилишган. Жумладан, “Мухтасар фи фикҳил ҳанафий” китобида бундай дейилган: «Бир киши ўзига бирор нарсани ҳаром қилса, масалан, “Фалончининг уйидаги таоми менга ҳаром бўлсин” ёки “Бу таом менга ҳаром бўлсин”, деса ва ундан кейин шу таомдан еса, зиммасига қасам каффорати лозим бўлади. Таом унга ҳаром бўлиб қолмайди”.

САВОЛ:

Уйда товус боқиш мумкинми? Бу жониворнинг гўшти ҳалолми?

ЖАВОБ:

Ҳа, товус боқиш жоиз ва унинг гўшти ҳалол, чунки у йирткич қуш эмас. “Фатавойи Оламгирия” китобида бундай дейилган: “Товус гўштини ейишнинг зарари йўқ”. Қушларни оч ва қаровсиз қолдирмасдан тўғри парвариш қилиш лозим.

САВОЛ:

Қуръони каримнинг “пора-си” билан “жузи” маъноси бир хилми?

ЖАВОБ:

Ўқиш ва ёд олиш қулай бўлиши учун Қуръони каримни кейинги давр уламулари турли бўлақларга ажратиб чиқишган. “Пора” форсча сўз бўлиб, “бўлақ”, “қисм” деган маънони англатади. Араб тилида бу сўз “жуз” дейилади. Яъни пора билан жуз бир маънони ифода қилади. Бир жуз – ўн варақдан иборат. Қуръони карим 30 пора (жуз)дир.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Фатво маркази (78) 150-33-44.

Марҳумнинг ўғлининг қизи

Ислом мерос ҳуқуқида айрим ҳолатларда ўғилнинг қизи ҳам фарз эгаси сифатида мерос олиши мумкин. Мерос илмида ўғилнинг қизи деганда, ундан пастроқ даражадаги, яъни марҳум ўғлининг ўғлининг қизи ва марҳум ўғлининг ўғлининг ўғлининг қизи ва ҳоказоларни ҳам ҳолатга қараб назарда тутилиши мумкин. Шунинг учун фароиз китобларида ўғилнинг қизи ҳақида гапирилганда “қанча қуйи бўлса ҳам” ибораси қўшиб қўйилади. Унинг меросга ҳақли бўлиш ҳолати олтитадир.

Биринчи ҳолатда ўғилнинг қизи бир нафар бўлса, марҳумнинг молидан унинг ҳиссаси “сулбий қиз”ники каби $\frac{1}{2}$ ярим (нисф)дир.

Ўғилнинг қизи $\frac{1}{2}$ ярим (нисф) олишига мисол:

$\frac{3}{12}$	$\frac{6}{12}$	$\frac{3}{12}$	
3	6	2+1	12
$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{6}$ +қолгани	
эр	ўғилнинг қизи	бобо	махраж

Иккинчи ҳолатда, марҳум ўғлининг қизлари биттадан ортиқ бўлганда уларнинг улуши тарика молининг $\frac{2}{3}$ учдан иккисидир.

Ўғил қизларининг $\frac{2}{3}$ учдан икки олишига мисол:

$\frac{3}{24}$	$\frac{16}{24}$	$\frac{5}{24}$	
3	16	4+1	24
$\frac{1}{8}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{1}{6}$ +қолгани	
хотин	2 та ўғилнинг қизи	ота	махраж

Ушбу икки ҳолатнинг далили сифатида Нисо сурасининг марҳумнинг қизи улуши зикр қилинган 11-оят келтирилади. Зеро, ўғилнинг қизи ҳам кўпинча марҳумнинг қизи сифатида қаралади. Бу ҳақда Қуръонда мана бундай дейилган: “Аллоҳ фарзандларингизга (мерос тақсимида) бир ўғил учун икки қиз улуши баробарида (беришни) буюради. Агар (фарзандлар) иккидан ортиқ аёл (қизлар) бўлса, уларга (марҳум) қолдирган

нарсанинг учдан иккиси, агар якка қиз бўлса, унга (мероснинг) ярми (берилар)” (Нисо сураси, 11-оят).

Учинчи ҳолатда бир ёки бир нечта ўғилнинг қизи $\frac{1}{6}$ улушни олади. Бунда яримга ҳақли бўлган марҳумнинг ёлғиз қизи ҳам бўлиши керак. Маълумки, қизларга бериладиган энг катта улуш $\frac{2}{3}$ эди. Агар ёлғиз қиз $\frac{1}{2}$ ни олса, қизларнинг энг катта ҳаққи бўлган $\frac{2}{3}$ нинг тугаши учун $\frac{1}{6}$ қолади. Шу ҳолда ана шу $\frac{1}{6}$ ни бир ёки бир нечта ўғил қизларига беришга уламолар ижмо қилишган. Буни мерос илмида “такмилатус-сулусайн”, яъни $\frac{2}{3}$ ни тўлдириш масаласи деб аталади.

Ўғилнинг қизларининг $\frac{1}{6}$ олтидан бир олишига мисол:

$\frac{2}{6}$	$\frac{3}{6}$	$\frac{1}{6}$	
1+1	3	1	6
$\frac{1}{6}$ +қолгани	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{6}$	
	$\frac{2}{3}$		
ота	қиз	ўғилнинг қизи	махраж

Тўртинчи ҳолатда марҳум ўғлининг қизи мерос олишдан тўсилиб қолади. Бунинг учун меросхўрлар орасида камида иккита маййитнинг қизлари бор бўлиши керак. Бунда қизларнинг энг катта улуши бўлган $\frac{2}{3}$ нинг ҳаммаси “сулбий қиз”лар томонидан олинди ва ўғилнинг қизларига ҳеч нарса қолмади.

Ўғилнинг қизларининг меросдан тушиб қолишларига мисол:

$\frac{4}{6}$	$\frac{2}{6}$		
4	1+1		6
$\frac{2}{3}$	$\frac{1}{6}$ +қолгани	соқит	
2 та қиз	ота	ўғилнинг қизи	махраж

Бешинчи ҳолатда ўғилнинг қизи ўзи билан тенг ёки қуйироқ даражадаги ўғилнинг ўғли билан асаба бўлади. Бунда бир эркакка икки аёл улуши баробари берилади. Бунда ўғил қизини меросдан тушириб юборадиган икки сулбий қиз бўлиши ҳам энди уни асаба бўлишдан тўса олмайди.

Ўғилнинг қизи асаба бўлиб мерос олишига мисоллар:

1-масала

3/24	7/24	14/24	
3	7	14	24
1	7		8*3
1/8	қолгани		
хотин	ўғилнинг қизи	ўғилнинг ўғли	махраж

2-масала

9/36	24/36	1/36	2/36	
9	24	1	2	36
3	8	1		12*3
1/4	2/3	қолгани		
эр	2 қиз	ўғилнинг қизи	ўғилнинг ўғли	махраж

Олтинчи ҳолатда ўғилнинг қизи меросдан маҳрум бўлади. Бунда меросхўрлар орасида марҳумнинг ўғли ҳам бўлади. Ўғил марҳум билан ўғилнинг қизи орасида восита ҳисобланади. Қоидага кўра восита бўлганда маййитга у орқали боғланадиган ворис меросдан тушиб кетади. Бунда ўғилнинг қизини меросдан туширувчи ўғил мазкур невара қизнинг отаси бўлиши ҳам, амакиси бўлиши ҳам мумкин.

3-масала

1/6	5/6	–	
1	5	–	6
	қолгани	соқит	
ота	ўғил	ўғилнинг қизи	махраж

Саиджамол МАСАЙИТОВ,
Фатво маркази бош мутахассиси

Ғазабингдан паноҳ бер...

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ

Ўқилиши: “Аллоҳумма инний аъзуз бика мин завали ниъматика ва таҳаввули ғафиятика ва фуҷаа-ти ниқматика ва жамийъи сахотика.”

Маъноси: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай дуо қилар эдилар: “Аллоҳим, Сендан (берган) неъматинг завол топиши, офиятинг (нотинчликка) алмашиниши, тўсатдан келувчи азобинг ва барча ғазабингдан паноҳ беришингни сўрайман!” (Имом Муслим ривояти).

Янги кийим кийганда

الحمد لله الذي كساني هذا ورزقنيه من غير حولٍ مِنِّي ولا قُوَّةٍ

Ўқилиши: “Алҳамду лиллаҳиллазий касаний ҳаза ва розақонийҳи мин ғойри ҳавлин минний ва лаа қувватин”.

Маъноси: “Ўзгартирмасдан, қувватимни кетказмасдан менга ризқ берган ва мени кийинтирган Аллоҳга ҳамд бўлсин” (Имом Термизий ривояти).

Таомланишдан сўнг

الحمد لله الذي أطعمني هذا الطَّعَامَ ورزقنيه من غير حولٍ مِنِّي ولا قُوَّةٍ

Ўқилиши: “Алҳамду лиллаҳиллазий атъаманий ҳазат тоъама ва розақонийҳи мин ғойри ҳавлин минний ва лаа қувватин”.

Маъноси: “Бу таомни куч-қувватимсиз менга таомлантириб, у ила мени ризқлантирган Аллоҳга ҳамд бўлсин” (Имом Ибн Можа ривояти).

Соғлик, хотиржамлик ва гўзал хулқ дуоси

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصِّحَّةَ وَالْعِفَّةَ وَالْأَمَانَةَ وَحُسْنَ الْخُلُقِ وَالرِّضَا بِالْقَدَرِ

Ўқилиши: “Аллоҳумма инний асъалу-кас-сихҳата вал ъиффата вал аманата ва ҳуснал хулуқи вар-ризо бил қодар”.

Маъноси: “Аллоҳим! Сендан саломатлик, ифбат, омонатдорлик, гўзал хулқ ва тақдирга рози бўлишни сўрайман”.

МИССИОНЕРЛИК

бирдамликка рахна солади

Бугун инсонлар орасида бошқа динни тарғиб қилиш, тўғрироғи, дин ниқоби остида ғояларни ёйишга қаратилаётган миссионерлик ҳаракати хавфли тус олмоқда. Бу ҳаракатлар, асосан, жимжимадор шиорлар ва “хайрия” тадбирлари остида олиб борилиб, моддий қийналган, динимиз ҳақида етарли билими бўлмаган, иймони суст инсонларни ўз қармоқларига илтирмоқда.

Бу ишлар билан шуғулланаётган ташкилотлар қандай номланишидан қатъи назар, улар фаолиятининг турлари деярли бир хил:

- Библиянинг маҳаллий тилга таржима қилиниши ва текинга тарқатилиши;
- даъват қилинаётган шахсларнинг савиясига мос равишда китоб, рисола ва шу кабиларни етказиш;
- уйма-уй юриш ва адабиётлар тарқатиш билан ўзларига янги эргашувчиларни жалб қилиш;
- даъват қилинаётган одамнинг онгига Библия таълимотини сингдириш кабилардир.

Бу мавзу бўйича кўп йиғилиш ва тадбирлар ўтказилган. Бироқ шунча саъй-ҳаракатларга қарамай, ҳали-ҳануз баъзи кимсалар миссионерларнинг тўрига илиниб, бошқа юртдошларимизни ҳам чорламоқдалар. Айниқса, бу жирканч иллат билан аёлларимизнинг шуғулланаётганини, юртимизнинг турли бурчакларида “Иегова шоҳидлари” ғоялари асосида йиғилишлар ўтказиб, миллатимиз бирдамлигига рахна солишга интилаётганини қандай баҳолаш мумкин?

Ўзбекистон Республикасида миссионерлик фаолияти қонун билан тақиқланган. “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида”ги қонуннинг 5-моддаси, Жиноят кодексининг 145, 216, 216-1, 217, 244-3-моддалари ва Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 184-2, 201, 202-1, 240 ва 241-моддаларига кўра республикада миссионерлик ҳаракати ман этилади.

Динимизда ўз эътиқодидан воз кечиш “муртадлик” дейилади. Бошқа динга ўтиб кетиш шариатимизда кечирилмас маъсиятдир.

Аллоҳ таоло Қуръони каримда бундай марҳамат қилади: **«Сизлардан кимда-ким ўз (Ислом) динидан қайтиб, кофир ҳолида ўлса, ундай кимсаларнинг қилган амаллари (тоат-ибодатлари) дунёю охирада беҳуда кетар. Улар дўзах аҳлидирлар ва унда мангу қолурлар»** (Бақара сураси, 217-оят).

Муртад кимса вақтида эсини йиғиб, Ислом динига қайтса, Имоми Аъзам ва Имом Молик мазҳабларига кўра, бошқатдан иймон келтиради. Унга яна бир имкон берилади.

Қуръони каримда: **«Ҳаммангиз Аллоҳнинг “арқони”ни (Қуръонини) маҳкам тутинг ва фирқаларга бўлинманг»** (Оли Имрон сураси, 103-оят) деган таълимотга биноан бирдамлик, ўзаро ҳамкорлик, халқлар, миллатлар орасига рахна солмасликка чорланади.

Миссионерлар фаолиятдан доимо огоҳ бўлиш, бу ҳаракатларни ўз вақтида бартараф этиш бугунги куннинг долзарб муаммоси эканини ҳар биримиз англашимиз лозим.

Зайниддин домла ЭШОНҚУЛОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси ўринбосари

Юқори технология ва ахборот асрида яшайпмиз. Истаган саволингизнинг жавоби смартфонингизда. Интернетга жойланган катта ҳажмдаги маълумот манбалари бир қарашда мактаб ўқувчисини профессор билан тенглаштириб қўяётганга ўхшайди. Ана шу паллада айрим ғаразли кимсалар ўзлари интернетдан саволнинг жавобини билиб олиб, олиму имомларни синаш учун савол беришмоқда ва баҳсга киришиб, уларнинг обрўсини тўкишга уринмоқда. Бундай ҳолатда аҳли илмларга “билмайман” сўзи ёрдамчи бўлгани кўп бора исботини топган.

“Билмайман” дейиш — ярим илм

Дарҳақиқат, мазҳаббошимиз Имом Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг машҳур шогирди, Ҳорун Рашид даврида халифаликнинг бош қозиси бўлган Имом Абу Юсуфдан бир савол сўраганида, “билмайман”, деб жавоб беради. Шунда савол берган киши: “Шуни ҳам билмасангиз, нега маош оласиз?” деб таъна қилади.

Абу Юсуф: “Мен маошни билганларимга оламан, билмаганларимга олганимда давлат хазинасининг ҳаммаси ҳам етмаган бўлар эди”, дейди.

Кунларнинг бирида Имом Молик раҳматуллоҳи алайҳнинг ҳузурига узоқ юртдан бир гуруҳ одамлар ўзларини қизиқтирган саволларига жавоб сўраб келишади. Бироқ Имом 40 та саволдан 36 тасининг жавобини билмаслигини айтади.

Улар: “Эй Имом, биз узоқ юртдан узун йўл босиб, фалон-фалон масалалардаги шубҳа-гумонларимизга барҳам берасиз, деган умидда келдик. Юртимизга қайтиб борганимизда бизни ана шу саволларга жавоб олиб келади, деб кутаётган юртдошларимизга нима деймиз”, дейдилар. Имом: “Уларга Молик билмас экан денг”, деб жавоб беради.

Ибн Масъуд розияллоху анхудан ривоят қилинади: “Ким ўзидан сўралган ҳар бир масалага фатво бераётган бўлса, билингки, у ақлдан озган” (Имом Доримий ривояти).

Имом Шаъбий: “Билмайман, дейиш бу — илмнинг ярмидир”, деган.

Ушбу мисоллардан аён бўладики, улуғлар жавоб беришга ҳар доим шошилмаган ва “билмайман” дейишдан истиҳола қилмаган. Бироқ ҳозирги кунда ораимизда у ёки бу саволга жавобни билмаслигини тан олишга журъат этадиган инсонлар кам.

Бинобарин, олим одамнинг ўзидан кутилган жавобни билмаслиги ва билмаслигини тан олиши осон эмас. Шунинг учун ҳам одамлар “билмайман” деган жавобдан қочиш учун ўзларининг ночор жавобларини таклиф қиладилар.

Модомики, Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам ўзлари билмаган саволга Парвардигоридан хабар келгунича жавоб беришга шошилмаганлар.

Аллоҳнинг Расули, фаришталарнинг улуғи, саҳобийлар, мазҳаббошилар ва бошқа буюк олимлар “Билмайман”, дейишдан қўрқмасдилар.

Улар илмсизлик билан гапирганларга бериладиган жазони чегара сифатида қабул қилганлар ҳамда тавозени сақлаганларнинг кадр-қимматини билганлар.

Ҳамма саволларга олди-ортига қарамай жавоб бериб, билимдонлиги билан мақтанган кимса ўзининг жоҳиллигини намоён қилади, холос. Аксинча, “Бу саволнинг жавобини билмайман, ўрганиб, кейин жавоб бераман”, деган киши олимдир.

Отабек домла АТОЕВ,
Нурота тумани бош имом-хатиби
(Д. Жумакул уюштирди.)

Яқин ўтмишда Ҳотам исмли қўли очик киши яшаб ўтган эди. Унинг минглаб чорва моллари кенг яйловларни тўлдирганди. “Туман” лақабли учқур қора тулпори, унинг шамолдек елиши барчани лол этарди. Ҳотам бу отини кўз қорачиғидек асрарди.

Сахий

Ҳотамнинг бу сахийлиги ва отининг гўзаллиги султоннинг қулоғига етди. Шунда султон вазирага: “Мен Ҳотамни синаб кўрмоқчиман. Ундан севимли оти “Туман”ни сўраб кўрайлик-чи, нима қиларкин?” деди. Эртаси куни султоннинг одамлари йўлга тушиб, Ҳотамнинг қишлоғига ёмғирли кечада кириб келди ва унинг уйида меҳмон бўлди. У шохнинг одамларини сийлаб яхшигина меҳмон қилди. Эртаси куни элчилар нима мақсадда келганини айтганда, Ҳотам чуқур қайғуга ботди. Уларга бундай деди: “Узр, келганингиздаёқ султоннинг буйруғини айтганингизда эди, отни сизга ҳадя этардим. Кеча тунда ҳаво ёмон бўлгани учун “Туман”дан бошқа чорва топа олмадик. Уни сўйиб, гўштини сизларга овқат қилиб келтирдим”.

Ҳотамнинг сахийлиги Пайғамбаримизнинг сахийликларига ўхшайди. Набийимиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам сахийлик нима эканлигини чиройли тарзда тушунтириб берганлар:

السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ
مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ

“Сахий Аллоҳга, одамларга, жаннатга яқин ва дўзахдан йироқ кишидир” (Имом Термизий ривояти).

Чопон

Аҳмад уруш йиллари боридан жудо бўлди. Аввал аёли вафот этди, сўнгра ўғли бедарак йўқолди. Ўзи ҳам шаҳардаги ишидан айрилгач, чекка бир қишлоқда чўпонлик қила бошлади. Кунларнинг бирида Аҳмад катта йўл четида қўйларини ўтлатиб юрган эди. Бир беморни шаҳарга олиб кетаётган одамларни кўрди. Бемор кўринишидан Аҳмаддан ҳам фақирроқ эди. Буни йигитнинг эғнидаги ўта юпун кийимидан билиб олиш қийин эмасди. Бечора совуқдан дир-дир титрарди. Шу чоғда Аҳмад устидаги чопонини ечиб йигитнинг елкасига ташлади. Одамлар йигитни шифохонага олиб кетишди.

Шифохонанинг узун йўлакчасида оғриқдан инграб ўтирган йигит ортидан кимнингдир “ота” деганини эшитди, чўчиб ортига ўгирилди. Унинг ортида ўрта ёшли бир нотаниш киши турарди. Бу киши шифохона боғбони эди. У ортига қараган йигитни кўриб ажабланди ва: “Кечирасиз, сизнинг эғнингиздаги чопон мен бир неча йиллардан буён излаб юрган отамнинг чопонига ўхшаркан. Мен сизни отам деб ўйлабман, минг бор узр”, деди.

Бола ундан отаси ҳақида сўради. Кўп ўтмасдан отаси Аҳмад чўпон эканлигини билди. Шифохона хизматчисига адашмаганини, ушбу чопон ҳақиқатда отасиники эканини айтди. Шифокор кўригидан сўнг улар қишлоққа қайтишди.

Ушбу ҳикоя Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қуйидаги ҳадиси шарифларини эслатади: **“Ким бир мўминнинг машаққатини енгиллаштирса, Аллоҳ таоло унинг машаққатини енгиллаштиради” (Имом Ибн Абу Дунё ривояти).**

“Кўкалдош” мадрасаси мударрисси
Охунжон АҲМЕДОВ
таржимаси.

Замонасининг пешвоси

Имом Абу Бакр Қаффол Шоший ҳазратлари Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Бурҳониддин Марғиноний каби мовароуннаҳрлик буюк алломалари орасида алоҳида ўрин эгаллаган. Замондошлари “Ҳазрати Имом” деб улуғлаган бу зотнинг тўлиқ исми Абу Бакр Муҳаммад ибн Али ибн Исмоил Қаффол Шоший бўлиб, араб манбаларида у кишига алоҳида ҳурмат кўрсатилиб, номига “ката”, “улуғ” маъносини ифодаловчи “кабир” сўзи қўшиб ёзилади.

Қаффол Шоший ҳижрий 291 (милодий 903) йили Шошда туғилиб, болалиги ва ёшлиги шу ерда ўтган. Муфтий Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобоҳон раҳматуллоҳи алайҳ таъкидлашича, аллома дастлабки илмни замонасининг машҳур муҳаддиси ва фақиҳи Ҳайсам ибн Кулайбдан олган. Кейинроқ у илм талабида Самарқанд, Бухоро, Термиз каби шаҳарларда бўлиб, Имом Бухорий, Имом Термизий каби уламои киромлар асарларини қўнт билан ўрганади.

Аллома моҳир қўлфсозликда ҳам шуҳрат қозонган. Шу боис “қаффол”, яъни қўлфчи, қўлфсоз деган ном билан танилган. Бу ҳақда машҳур тарихчи Абу Саъд Абдулкарим ибн Муҳаммад Самъоний “ал-Ансоб” (“Наسابнома”) асарида бундай ёзади: «“Қаффол” – қўлфсозлик касбига нисбат берилган. Абу Бакр Муҳаммад ибн Али ибн Исмоил Қаффол Шоший Шош аҳлидан бўлиб, қўлфсоз-

ликда шуҳрат қозонган. У замонасининг имоми (пешвоси) бўлиб, фикҳ, ҳадис, усул, тилшунослик илмлари бўйича тенги йўқ олим эди. Қаффол Шошийнинг номи мағрибу машрикқа ёйилган».

Ибн Халликон “Вафоётул аъён” (“Улуғ кишилар вафоти саналари”) китобида: “Абу Бакр Қаффол Шоший замонасининг имоми (пешвоси) бўлган. У фикҳ, ҳадис, усул, тилшунослик фанлари ва шеър санъати бўйича Мовароуннаҳрда олимлар орасида тенгсиз эди. У Хуросон, Ироқ, Ҳижозга сафар қилган, унинг донғи бу ўлкаларда кенг тарқалган”, деб қайд этади.

Усул фикҳ илми диёримизда милодий X асрда шакллана бошлагани маълум. Аҳли сунна вал жамоанинг пешволаридан бўлмиш Қаффол Шоший илк бор бу илмга доир асар ёзган. Бу мазҳабнинг фикҳий масалаларини дастлаб Имом Шофеъий ишлаб чиқиб, асар ёзган бўлса-да, уни Қаффол Шоший тараққий эттирди.

Қаффол Шоший ҳижрий 366 (милодий 976) йили Тошкентда 75 ёшида вафот этади. Ҳозирги “Ҳазрати Имом” мажмуаси ҳудудидаги Кайковус ариғи ёқасидаги қабристонга дафн қилинади. Унинг ўша даврларда қурилган қабристони вақт ўтиши билан вайрон бўлиб, XVI асрда (1542 йил) Темурийлар авлоди, меъмор Ғулом Ҳусайн томонидан бунёд этилган.

Қаффол Шоший мақбарасига, шунингдек, ўғиллари Муҳаммад Шоший ва Низомиддин Шоший ҳамда Бағдоддан Тошкентга келиб, шу ерда яшаб қолган Муҳаммад ва унинг отаси Хожа Калонлар ҳам дафн этилган. Мақбарага киришда Ҳофиз Кўҳакий ва Улуғбекнинг набираси, буюк олимнинг ўқувчиси ва издоши Али Қушчи дафн этилган. Кириш қисмининг чап тарафида таниқли хиротлик шоир, Бароқхоннинг устози Зайниддин Восифий дафн этилган.

Бугун буюк Имомнинг мақбараси табаррук қадамжога айланиб, халқ орасида “Ҳазрати Имом” номи билан танилган.

Манбалар асосида
Шукур МУҲСИМОВ тайёрлади.

Муҳаммад ибн Омир ибн Шарафиддин ШИБРАВИЙ

Ҳар муддатнинг ҳисоб-китоби бор

**Ҳар бир айтилган сўзнинг
жавоби, ҳар муддатнинг
ҳисоб-китоби бор.**

Изоҳ: Оғиздан чиққан ҳар бир сўзга жавоб бериш қийин. Айниқса, сўз амалдан илгарилаб кетган, ахлоқий меъёрлар ўзгарган бугунги кунда. Агар шартли равишда сўзни аҳд деб англасак, аҳднинг устидан чиқолмасдан мулзам туриш хорликдир. Кўпгаплик шу хорликни бўйинга олиш бўлади. Бунга рози бўлиб яшаш эса хорликдан ҳам тубанроқдир. Сўзга жавоб бериш бу дунёда шунчалик оғир. Ҳар бир муддат, ҳар бир нафас ёзиб бориладиган ва ҳисобга тортиладиган охиратдаги ҳолатни тасвирлашга эса сўз ожиз! Шундай экан, бундай хорликдан қутулишнинг бир чораси бор: гапирманг, агар бунинг иложи бўлмаса, фақат жавоб бера оладиган гапингизни айтинг, худди улуғ имомимиз Нўмон ибн Собит – Абу Ҳанифа раҳимахуллоҳнинг муҳрида ёзилганидек: “Айтадиган гапингда хайр бўлса гапир, йўқса, жим бўл”.

**Кимнинг хулқи ёмон бўлса,
ризқи тор бўлади.**

Изоҳ: Аллоҳ таоло деди: “Дарҳақиқат, **уни** (яъни ўз нафсини-жонини иймон ва тақво билан) **поклаган киши нажот топди. Ва у** (жонини фиску фуҷур билан) **кўмиб хорлаган кимса номурод бўлди**”. Фиску фуҷур – ёмон хулқ белгиси. Бундай хулқ эгаси муродига етолмайди. Ҳар қандай оқил инсон дунёда ҳам, охиратда ҳам азиз бўлишни хоҳлайди. Ризқнинг танглиги азизлик эмас. Қашшоқликнинг куфрга яқинлиги ҳикматларда баён қилинган. Бундай танг аҳволда киши очкўзлик, тама, ҳасад, аламзадалиқ каби куфрга етакловчи иллатларга яқинлашади. Демак, моддий ва албатта маънавий қашшоқлигимизнинг

сабаби, кўпинча эътиборимиздан четда қоладиган, ёмон хулққа бориб тақалар экан. Шунинг учун ҳам Яҳё ибн Муоз айтган: “Ахлоқнинг кенглиги ризқлар хазинасидир”.

**Ишларда ҳушёрлик
ғурурланишдан яхшироқдир.**

Изоҳ: Баҳоуддин Нақшбанднинг тўртта машҳур шиорларидан биттаси – “ҳуш дар дам”, яъни ҳар нафасни ақлу ҳуш билан олиш. Агар инсон шу ҳикматга амал қилиб яшаса, ҳаётида бирор ишни тадбирсиз қилмайди. Аввали ва охирини ўйлаб, жараёндаги қутилмаган вазиятларга тайёргарлик билан бошланган иш аксар ҳолда қутилмган натижа бериши тажрибаларда синалган. Аммо, ишни қилиб бўлганидан кейин ўйлайдиган кишиларни кўпинча муваффақиятсизликларга рўбарў турганини кўрасиз. Нима учун? Сабаби, ўзига ортикча баҳо берди, ғурурга берилди, йўқ нарсаларга суяниб, алданди. Зеро, мағрурлик алданишдир.

**Яхши ишларнинг афзали – ҳалокат
юзланган одамга ёрдам бериш**

Изоҳ: Ҳалокатга юзланган одам ким? Боқий охиратни арзимас дунё матоҳига алмаштираётган кимса! Агар шу ишни билмасдан қилаётган бўлса, ҳақиқий ёрдамга муҳтож киши ўшади. Гўё у сувнинг жимирлаган мавжларига ошуфта бўлиб, кемадан тубсиз денгизга сакраган кишига ўхшайди. Сув юзидаги кўпикларга овора бўлиб, кемадан узоқлашаётганини сезмаяпти. Токи овозингиз етар экан, уни ҳалокатдан огоҳ этиш, унга ёрдам қўлини чўзиш хайрли ишларнинг энг афзалидир.

Арабчадан **Рашид ЗОҲИД**
таржимаси.

Эслашимча, бизлар таҳсил олган шўро замони мактабларида ўқувчида ҳам, ўқитувчида ҳам илмга муносабат ҳозиргидан фарқ қиларди. Аксар ўқитувчилар қаттиққўл, куюнчак ва илм фидойиси эди. Ўқувчилар ҳам илмга меҳр қўйган, келажакда университетларда таҳсил олиш орзусида қўлидан китоби тушмасди. Афсуски, шўро даврида илм деганда дунёвий илмлар тушунилган, холос.

Ҳақиқий олимлар йўли

Кундалик матбуот ва бошқа нашрларда ҳам Абу Райҳон Беруний, Абу Мусо Хоразмий, Абу Али ибн Сино, Абу Наср Форобий ва Алишер Навоийнинг дарсликлар, номлари мақтов ва таҳсинларга кўмиб ташланарди. Устоз ва мураббийлар дарс вақтида уларга таъриф берганда бир неча фан соҳалари билан шуғулланиб, оламшумул илмий кашфиётлар яратишгани ва жилд-жилд китоблар ёзиб қолдирганини жўшиб гапирар эдилар. Афсуски, уларнинг шу даражага етишига нима ундагани ҳақида лом-мим дейилмасди.

Астрономия ва математика, астрология ва жўрофия, антропология ва этнография, археология ва фалсафа, ботаника ва минерология Абу Райҳон Берунийнинг номи бўлмаса, қашшоқлашиб қолган бўларди, дейди машҳур замондош олимлар. Бу аллома бобомизнинг турли фанларга оид 150 та асари борлиги, араб, форс, юнон, сурий ва санскрит тилларини ўрганиб, бир тилдан бошқасига таржима қилишининг ўзи ақлни лол қолдиради.

Бор-йўғи эллик етти йил умр кўрган Абу Али ибн Синонинг турли фанларга оид 450 дан ортиқ илмий асарларидан бор-йўғи бизгача 242 таси етиб келган. Шулардан 4 таси адабиётга, 5 таси мусиқага, ўндан ортиғи астрономияга оид асарлари бўлишига қарамай, ғарб оламида у “Авиценна” номи билан машҳур ва уни тиббиёт илмининг билимдони сифатида яхши билишади. Шундай экан, тиббиётдан бошқа соҳаларга оид асарларни ёзишга уни нима мажбур қилди?

Мустақиллик даврига келиб диний илмларни ўрганишга ҳам йўллар очилди. Барча қомусий олимларимизнинг ҳам шу даражага етишига исломий тафаккур асос бўлгани кейин ойдинлашди.

Эътиборлиси, бу алломалар дунёвий илм билан машғул бўлиб, диний илмни эътибордан четда қолдирмаганлар. Ё диний илм йўлини тутиб, дунёвий илмни ўз ҳолига ташлаб қўймаганлар. Иккисини бирдек му-

камал эгаллаб, илм-фан ривожига ҳисса қўшганлар. Имом Бухорий, Имом Термизий, Ҳаким Термизий ва Имом Мотуридий каби алломалар диний илм соҳасида улкан ишларни амалга оширгани очиқ-ошкора эътироф этиляпти.

Ҳужжатул ислом Абу Ҳомид Ғаззолий ўзининг “Ихёу улумид дин” китобида илмнинг қадри ва аҳамияти ҳақида батафсил тўхталиб, ҳар бир киши диний илмни эътиқоди, ибодати ва амали учун зарур даражада ўрганиб, кейин ўзи хоҳлаган илм соҳаси билан шуғулланиши керак, деб уқтиради. Алломанинг фикрига кўра, диний ва дунёвий бўлишидан қатъи назар, энг аввало, инсон ҳақни ва ҳақиқатни таниб олиши керак.

Уларнинг суҳбатдоши ҳам, дўсту ёрони ҳам китоб, дам олиш соатлари мутолаа бўлган. Улар бу дунё ҳой-ҳаваси учун илмни восита қилмадилар. Янада аниқроғи, Навоий бобомиз айтганидек, улар дунё моли ва жоҳ учун илмдан фойдани кўзламадилар:

*Илмни ким воситаи жоҳ этар,
Ўзинию халқини гумроҳ этар.*

Бугун ён-атрофга теран назар ташласак, илмдан фақат ўз манфаати йўлида фойдаланаётганлар йўқ эмас. Бу илмнинг қадрқиммати пасайишига, оммада ҳақиқий олимларга, илм аҳлига, зиёлиларга нисбатан ноўрин тушунчалар пайдо бўлишига олиб келяпти. Бугун илмни ўзининг ҳақиқий мартабасига қайтариш, алломаларимизнинг йўлини тутиш ҳар бир илм аҳлининг вазифасидир. Бундай жонфидолик ва ўз нафси роҳатидан воз кечиш туфайли ўтмишда илм гуркираб ривожланган.

Бугун юртимизда дунёвий, ҳам диний илм соҳаларида кенг имкониятлар эшиги очилган. Ундан тўғри фойдаланиб, боболаримиз йўлидан юрсак, тез фурсатда яна ўша буюк алломалар юртига айланамиз, иншоаллоҳ.

Бобомурод ЭРАЛИ

Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар...

РАСУЛУЛЛОҲ КЕЛДИЛАР

Раҳматан лилаламийн,
Порлаб самою замин.
Макка! Муҳаммад Амин,
Расулуллоҳ келдилар!
Уммат бўлди Хадича,
Абу Бакр, Алий неча,
Нурланиб зулмат кеча,
Расулуллоҳ келдилар!
Чаҳорёри босафо,
Саҳоба ҳам ақрабо.
Ҳасан, Ҳусайнга бобо,
Расулуллоҳ келдилар!
Осмонларга саёҳат –
Хуш келдингиз, марҳамат.
Ҳақ мустафо Муҳаммад.
Расулуллоҳ келдилар!
Масжидул Ақсо сари,
Буруқ-ла роф-роф ҳали.

Пайғамбарлар сарвари,
Расулуллоҳ келдилар!
Салом Одам Атога,
Яҳё билан Ийсога,
Юсуф, Идрис, Ҳорун, Мусога,
Расулуллоҳ келдилар!
Иброҳим халилуллоҳ,
Муҳаммад ҳабибуллоҳ.
Қоба қовсайн ав адно,
Расулуллоҳ келдилар!
Исро, Меърож парвозли,
Парвардигор-ла розли.
Уммат беш вақт намозли,
Расулуллоҳ келдилар!
Умму Маъбад ожиза,
Ҳозир кўргун мўъжиза.
Сутсиз қўйдан сут сиза,
Расулуллоҳ келдилар!

Келганида Асқам чол,
Ҳолни кўриб қолгай лол.
Мунаввар юз, сўзлари бол,
Расулуллоҳ келдилар!
Ясриб Мадина мушток,
Келсайдилар деб шу чоқ.
Либослар кийиб оппоқ,
Расулуллоҳ келдилар!
Жума намоз Кубода,
Асҳоблар иқтидода.
Ислом-иймон зиёда,
Расулуллоҳ келдилар!
Аллоҳ чорлаб, эй Набий,
Шафоатнинг кавкаби.
Ўн тўрт кунлик ой каби
Расулуллоҳ келдилар!
Нури Худо келдилар,
Ганжи вафо келдилар,
Кони ҳаё келдилар,
Расулуллоҳ келдилар!

* * *

Лаа илааҳа иллаллоҳ! Бир Аллоҳ буюк,
Муҳаммадур Расулуллоҳ Ҳаққа суюк.
Ислом, иймон, Қуръон нурдур, эмасдур юк
Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар,
Расулуллоҳ оламларга шафқатдурлар.

Пайғамбарим номи поки Муҳаммадур,
Шаққи садр кўкрак чоки Муҳаммадур,
Салавот танда жонлар борки Муҳаммадур,
Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар,
Расулуллоҳ оламларга шафқатдурлар.

Энг мунаввар, энг муборак сиймолари,
Пайғамбарим икки жаҳоннинг сарвари,
“Умматим, во умматим” деб куйди диллари,

Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар,
Расулуллоҳ оламларга шафқатдурлар.

Қирқ ёш узра Аллоҳ индирди вахий,
Фаришталарнинг буюги Жаброил Ахий,
Буюк хулқли етимпарвар ғоят сахий,
Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар,
Расулуллоҳ оламларга шафқатдурлар.

Хадичага салом йўллаб Парвардигор,
Мўминларнинг онасидир Набийга ёр,
Жаннат райҳон, кўз нур ўғил-қизлари бор,
Расулуллоҳ оламларга раҳматдурлар,
Расулуллоҳ оламларга шафқатдурлар.

Исрофил ИСМОИЛОВ,
Ургут тумани

НАСИҲАТ

Камол топгай оқил фарзанд,
Ота-она дуосидин.
Бошига тож бўлғуси бахт,
Кўнгилларин сафосидин.
Бири ойдир, бири қуёш,
Ҳаётингга нури аъло.
Иқболингга энар ёғду,
Қалб меҳвари зиёсидин.

Насиҳати мисли қалқон,
Сақлар хавфу хатарлардан.
Дономан деб бўлма сарсон,
Ҳушёр бўлгил балосидин.
Ота-онанг эрур аслинг,
Ўзга танлов қилиб бўлмас.
Пешу авло билма ўзинг,
Қочолмассан жазосидин.
Ўқи, ўрган, касб айла,
Ҳарна боринг фидо айла.

Биринг икки бўлур албат,
Чекил шайтон нидосидин.
Оғритма дилларин зинҳор,
Фарзандингдан қайтари бор.
Афсуслар ўтида ёнма,
Сергаклан хулқ хатосидин.
Суюндик сўзини англа,
Сақлан кўнгил оласидин.
Кўурсан фойдасин тонг-ла,
Ота-онанг дуосидин.

ШУКР ҚИЛ

Субҳ уйғониб аввало Субҳонингга шукр қил,
Хар бир дами ғанимат, имконингга шукр қил.
Олам улғ дарсхона, Муаллими ягона,
Намунаси фарзона, Раҳмонингга шукр қил.

Равшан этиб кўнгилни, покликка ўраб дилни
Жаннат васфи тараннум бўстониингга шукр қил.
Ошиқ бўлиб уйғонгин, Маъшукни дилга солгин,
Порлаб турган Хуршиди тобонингга шукр қил.

Хар не кўрсанг, ҳикмат бил, хар майлда ҳиммат қил,
Умр отлиғ неъмат-о, меҳмонингга шукр қил.
Эзгу савобни танлаб, қалбингга неклик жойлаб,
Ул азиру мукаррам Сарбонингга шукр қил.

Ўзим дема, фикр қил, борингни айла табдил,
Хидоятга чароғбон, Дарбонингга шукр қил.
Эй Суюндик, Калом – сўз охиратингга илдиз,
Ҳақиқатга очиб кўз мезонига шукр қил.

Суюндик Мустафо НУРОТОЙ

ЭСЛАТИНГ

Дунё учун йиғласам, Ҳақ Эгамни эслатинг,
Қадри йўқ денг бойликнинг Яратган наздида,
Ўзаллик ҳам керакмас, фақат қалбга қаралар
Сен банда де, одамзод синов учун яралар.

Тўғри йўлни унутсам, Ҳақ йўлин кўрсатинг,
Солиҳлардек дўст тутиб яхши амалга йўлланг.
Ўзал хулқдан дарс бериб хатоларим тузатинг,
Баҳам кўриб тўғрилиқ, эзгу йўлга кузатинг.

Гуноҳ қилсам ногаҳон, сиз руҳимни кўтаринг,
Яратганнинг қаҳридан огоҳ этиб қутқаринг.
Эвазига дуо қилай, Аллоҳ суйган бандасиз,
Жаннати бир инсонсиз, иншоаллоҳ, андасиз.

МУҚАДДАС КАЛОМ

Аллоҳнинг каломи – муқаддас Қуръон,
Зиёда топмассан кезсанг-да жаҳон.
Минг йиллар ўтса-да, бандаси ҳайрон,
Итоат этмаса, эртаси вайрон.

Тўғри йўл топгаймиз, шундадир имкон,
Аллоҳнинг каломи – муқаддас Қуръон,
Хомтама бўлмасин адашиб инсон,
Амалсиз дунёдан ўтди қанча жон.

Излади, қидирди, лек аҳвол ёмон,
Нажот йўқ, кетмоқда фақат жар томон,
Аллоҳнинг каломи – муқаддас Қуръон,
Мўминлар дастури гавҳари – иймон.

Шундадир саодат, Ҳақнинг ризоси,
Ҳаётнинг маъноси, инсон қазоси.

Англайсан умрнинг асл садоси,
Аллоҳнинг каломи – муқаддас Қуръон.

Хомтама бўлмасин адашиб инсон,
Жаннатнинг калити шунда топилур,
Дўзахнинг эшиги шунда ёпилур,
Нажотга элтувчи бу калом эрур.

Зоҳид НАЗАР,
Боғдод тумани

ХУЛОСА

Тўқис сийрат – илоҳий неъмат,
Тақдир эрур – суратий нуқсон.
Поклик сари йўлдир ибодат,
Ишқ азобмас, ботинга қувват.

Тоғдек суянч – сабру қаноат,
Шукроналик бандалик тожи.
Тоза иймон руҳга шафоат,
Бир жон эса, Азроил божи.

Олис манзил – фанода мақсад,
Гуноҳ, савоб охиратда фош.
Хар бир савоб беҳиштга рихлат,
Гуноҳларинг ўз бошингга тош.

Не қилмагин ҳисобсиз бўлмас,
Сўнг бекатда турар тарози.
Икки макон бандасиз қолмас,
Муносибин айтар Мирзоси.

САФАР ИЛИНЖИ

Ким иймон йўлида, зиёрат илинж,
Ким мол-дунё ғами, тижорат илинж,
Ким кўпроқ истади ҳожи мақомин,
Ким Ҳақдин умидвор, ижобат илинж.

МУЛОҲАЗА

Базми дийдор ҳуснидир дўст-ёр шўх хандаси,
Умрига ўлсин йўлдош ишқнинг хуш нашъаси.
Хар дама шукрона айт, огоҳ у, Султони чарх,
Озлар тегрангдадир, кўплар тупроқ бандиси.

ТАШБЕҲ

Эгни бут қулдан кўра енги ямоқ ҳур яхши,
Маънисиз ваъздан кўра бир ояти – нур яхши.
Ҳеч кимсага нафи йўқ тўрт мучаси соғдин
Қўлида чироқ тутган йўли зиё кўр яхши.

Бердимурод ФАЙЗИЕВ,
Пахтачи тумани

Инсоннинг ҳаёти мевали дарахтга қиёсланади. Чунки у бир мавсумнинг ўзида ҳисобсиз куртаклар тугиши, гуллаши, кўпдан-кўп мевалар бериши мумкин. Кексалик эса худди шу меваларни етиштирган боққа ўхшайди. Лукмони Ҳакимдан: *«Нега ҳадеб ўглингизга насиҳат қилаверасиз?»* деб сўрадилар. *«Кексаларнинг насиҳати ёшларга – бозбон ниҳолни парвариш қилгани кабидир»*, деб жавоб берди.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: *“Сизларнинг яхшингиз умри узун, яхши амаллари кўп бўлгандир”*.

Бугунги кунда мамлакатимизда дуогўй отахон ва онахонларимиз ҳурмату иззатда бўлиб, уларга беминнат ғамхўрлик кўрсатиб келинмоқда. **Беш қўл барабор бўлмаганидек**, афсуски, баъзи бир ноқобил фарзандлар уларнинг хизматини қилиб, дуоларини олиш ўрнига турли сўзлар билан озор бериб, беҳурмат қилади.

Қуръони каримда инсонни ўз ота-онасига яхшилик қилишга буюрилади: *«Раббингиз Унинг Ўзигагина ибодат қилишингизни ҳамда ота-онага яхшилик қилишни амр этди. (Эй инсон!) Агар уларнинг бири ёки ҳар иккиси ҳузурингда кексалик ёшига етсалар, уларга “уф!..” дема ва уларни жеркима! Уларга (доимо) ёқимли сўз айт!»* (Исро сураси, 23-оят).

Ушбу оятда *“уларга ёқимли сўз”* деганда ота-онани ҳурмат қилиш, эъзозлаш,

хизматини қилиш тушунилади. Чунки инсон кексайиб унинг кучи кетиб заифлашади. Эътиборга, меҳр-мурувват ва шафқатга жуда муҳтож бўлади. Бундай пайтда кўпроқ уларнинг хизматини қилиб, дуоларини олиш кўплаб ажру савобларга эриштиради. Уларнинг розилиги Аллоҳнинг розилигига машарраф айлайди. Бу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *“Аллоҳнинг розилиги ота-онанинг розилигига ва Аллоҳнинг газаби ота-онанинг газабига боғлиқдир”*, деганлар.

Аллоҳ таоло улуғ ёшдаги ота-оналаримизни Ўзининг хифзу ҳимоясида сақлаб, халқ тинчлиги ва фаровонлигини тилаб қилаётган дуоларини мустажоб айласин. Фарзандларимизга инсоф ва тавфиқ бериб, ота-оналарини эъзозлайдиган, уларга ҳурмат-эътибор кўрсатадиган солиҳ инсонлардан қилсин.

Исломжон МАМАЖОНОВ,

Риштон тумани “Зоҳидон” жоме масжиди имом ноиби

Исломжон домла Мамажонов 1961 йили Фарғона вилояти Риштон туманида туғилган. 2011 йилдан буён Риштон тумани “Зоҳидон” масжиди имом ноибидир.

“Қўлимда омонатини топширди...”

Кенг йўл бўйидан ер олиб янги уй қурдик. У битгач, кўчиб чикдик. Қўшним менга ҳасад қила бошлади. Бир парча ерни деб ташвишим кундан-кунга ортди.

У айши-ишратдан бўшамас, ичиб келиб, уйида тўполон қиларди. Бу машмашалар жонимга тегиб, ҳатто уйимни сотмоқчи ҳам бўлдим.

Бир куни ёши улуғ маҳалла оқсоқоли келиб:

– Яхсиси қўшнингга ерингни сот. Бошқа жойдан ватан қил. Қулоғинг тинчийди. Ёмон ҳамроҳдан ажралиб қутулиш мумкин, аммо ёмон қўшнидан кўчиб кетмасдан қутулиб бўлмайди. Яқинингдаги қўшнилар яхши бўлса, хотиржам яшайсан, – деб маслаҳат берди.

Аммо мен еримизни сотмадим. Кўп ўтмай маҳаллада “ерини сотармиш” деган ҳар хил миш-миш, олди-қочди гаплар тарқалди. Атрофдан харидорлар кела бошлади. Қўшним бошимга бало бўлиб, суяксиз

тили тек турмасди. Бироқ бунақаларнинг оғзини ёпиш – ўлим билан баробар.

Кунларнинг бирида иш билан қаёққадир кетган пайтимда ўртамиздаги деворни биз томонга ағдариб, бетонини бир метр суриб девор қилиб олди. Ундан чекаётган азобим ошиб, тоқатим тоқ бўлди. Шундай бўлса-да, сабр қилдим. Шояд қўшним инсофга келиб қолар, дея ўзимга-ўзим таскин бердим. Ундан яхши муомалани аямадим.

Вақтлар ўтиб, қўшним оғир дардга чалиниб, ётиб қолди. Бир куни, вақт алламаҳал бўлиб қолган эди, у мени уйига чақиртирибди. Ҳол-аҳвол сўрагач, астагина унинг ёнига ўтирдим. У барча оила аъзоларини атрофига йиғиб олганди. Сўнг қўшним мендан минг афсус ва надомат билан кечирим сўраб, зулмининг азобини тортаётганини айтиб ёлворди. Тақдирни қарангки, бир умр ёмонлик қилган ён қўшним қўлимда омонатини топширди.

Фазлиддин АБДУНАЗАРОВ,
Қува тумани

Кузги неъматлар

Саломатлик

Қовоқ – витаминлар манбаи. Унинг таркибида инсон саломатлигини таъминлайдиган калий, калций, магний, рух, мис, темир ва фосфор каби витаминлар кўп.

Қовоқ таркибида бета-каротин ҳазм жараёнида А дармондорисига айланади ва у кўриш қобилятини яхшилайдиган, катарактнинг олдини олишда ёрдам беради.

Қовоқ саратон ҳужайраларининг ривожланишига ҳам тўсқинлик қилади.

Майизнинг фойдалари

Майиз қон босимини туширишга ёрдам беради. Қон босимини меъёрда сақлаб туриш учун 10 дона майизни пиёлага солиб, устидан ярим стакан қайнатиб илитилган сув қуйинг. Пиёла устини ёпиб, эрталабгача қолдилинг. Оч қоринга майиз сувини ичиб турсангиз, қон босими меъёрда бўлади.

Наъматак дамламаси

Шамоллашнинг олдини олишда учун наъматак мевалари дамламаси С дармондорисининг табиий манбаи сифатида фойдалидир.

Наъматак дамламаси тайёрлаш учун термосга унинг 3 ош қошиқ қуруқ мевалари ва бир литр қайноқ сув солинади. Аралашма 12 соат давомида тиндирилади. Тайёр дамлама овқатдан 30–40 дақиқа олдин қабул қилинади. Унга шакар қўшиш тавсия этилмайди, унинг ўрнига асал қўшиш дамламанинг фойдали хусусиятларини янада оширади.

Интернет манбалари
асосида тайёрланди.

Тарихи Муҳаммадий

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.)

УҲУД ҒАЗОТИ

– Ё Расулаллоҳ, кимга таъзия қилурсиз? – деб сўради.

– Тоғанг Ҳамзага таъзия қилурман, – дедилар.

– Яна кимга таъзия қилурсиз? – деди.

– Аканг Абдуллоҳга, – дедилар.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

“Инна лиллаҳи ва инна илайҳи рожи-
ъун” оятини ўқуб:

– Буларга шаҳодат даражаси муборак бўлғай, буларни Аллоҳ раҳмат қилғай, – деди. Яна Расулulloҳ:

– Эринг Мусъаб ибн Умайр ҳам шаҳид бўлди. Унга ҳам таъзия айтурман, Аллоҳ сенга сабр берсин, – деб эдилар, ул хотун:

وَايَلَاهُ وَاحْزَنًا

“Во вайло ва ҳузно!” “вой менинг аҳволимга!” деб қаттиқ бақриб йиғлади. Бунни кўриб Расулulloҳ айтдилар:

– Бу хотуннинг кўнгида эрининг ҳурмати ва унинг муҳаббати ортиқ экандур, – деб ул хотунни чақириб:

– Нега бундоқ қилдинг? – деб сўрадилар. Хотун:

– Ё Расулаллоҳ, фарзандларим кўп эрди, аларнинг етим қолишлари ёдимга етиб, ақлим шошгандан шундоқ қилдим, – деди. Расулulloҳнинг унга кўп раҳмлари келди. Бу хотуннинг ва унинг фарзандларининг ҳақиға дуо қилдилар.

Бу орада ҳазрати Саъд ибн Муъознинг оқ сочли кампир онаси Расулulloҳга қараб югуриб келмоқда эди. Расулulloҳнинг жиловларида келаётган ҳазрат Саъд онасини кўриб:

– Ё Расулаллоҳ, сизни зиёрат қилмоққа онам келур, – деди.

– Марҳабо, ҳуш келдинг, – деб отларини тўхтатдилар. Амр ибн Муъозга таъзия қилиб:

– Эй Саъднинг онаси! Мен сенга башорат берурман, суюнчли хабар айтурман. Уҳуд урушида шаҳодат топган кишиларнинг хотун-болалари ва қариндош-уруғларига бу

хушхабарни сен етказгил. Аллоҳ улардин рози бўлди, барчаларини раҳмат қилиб, Жаннатул Фирдавсда ҳаммаларига бир ўриндин жой берди. Бу дунёда Ислом дини узра ҳаммалари бирга эдилар. Жаннатнинг неъматлари ичра яна барчалари бирга бўлдилар. Қиёмат кунида ҳар бир шаҳид ўз қавм-қариндош ва ёру дўстларини шафоат қилмоққа Аллоҳдин изн олдилар, – дедилар. Расулulloҳнинг бу сўзлари очик далил-дурким, қиёмат кунида пайғамбарлардан кейинги энг улуғ шафоатни Аллоҳ таоло шаҳидларга бергай. Худо изни билан шаҳидлар шафоат қилгайлар, Худо йўлида шаҳодат топган чин шаҳидлардин Аллоҳ рози бўлғай, алар ҳам Худодин рози бўлгайлар.

Анда Саъднинг онаси бу сўзни онглагач:

– Ё Расулаллоҳ, биз энди рози бўлдик. Шаҳидларимиз бундоқ даража топган бўлсалар, аларга қайғуриб биз нечук йиғлайлик? Ё Расулаллоҳ, шаҳидларимизнинг оилалари ҳақиға дуо қилинг, – деди. Анда Расулulloҳ бу дуони қилдилар:

اللَّهُمَّ أَذْهِبْ حُزْنَ قُلُوبِهِمْ وَاجْبُرْ مُصِيبَتَهُمْ وَاحْسِنْ الْخُلْفَ عَلَى مَنْ خَلَفَ

“Аллоҳумма азҳиб ҳузна қулубиҳим важбур мусибатаҳум ва аҳсинил-халафа ало ман халлафа”.

Маъноси: “Эй Бори Худоё, мусибат кўрган кишиларнинг кўнгилларида ғам-ғуссаларини кетказгил. Мусибатдин етган синиқларини тузатгил, орқада қолган оилалари устига яхши одамлардан ёрдамчилар етказгил”, демакдур¹.

Бу дуолари ижобат бўлиб, уларнинг ҳақида нима деган бўлсалар, ундин ҳам яхшироқ бўлди. Пайғамбаримиз айтиб-дурларким: “Умматларимдан агар бирор кишининг фарзанди вафот топса, вафот топиши билан икки ракат сабр намози ўтаб, ушбунни ўқиб:

اللَّهُمَّ اجْزِنِي فِي مُصِيبَتِي وَاخْلُفْنِي خَيْرًا مِنْهَا

«Аллоҳумма ужирний мусибатий ва ухлифни хайрам-минҳо»², яъни: “Эй Тангри, шу мусибатимда мени ажрлик қилгил,

анинг ўрнига андин ҳам яхшироғини бергил”, деб дуо қилса, албатта, Аллоҳ таоло унинг ўрнига яхшироғини ато қилгай, – дедилар.

Шундоқ қилиб, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Уҳуддан қайтиб, Мадина шахрига кирдилар. Қарасалар, ҳар уйдин ансор хотунлари ўлганларни йўқлаб, йиғлаб ётурлар. Буни кўриб Расулulloҳ:

حَمْرَةٌ لَا بَوَاكِي لَهَا

«**Ҳамзату ла бавакия лаҳу**», яъни “**Ҳамзанинг йиғлайдиганлари йўқ**”, – деб кўзларига ёш олдилар. Чунки ҳазрати Ҳамза ўзлари ҳижрат қилиб, Мадинага келганида хотун ва болалари Маккада қолишган эди. Расулulloҳнинг жиловларида келаётган ансор раиси Саъд ибн Муъоз бу сўзни эшитди эрса, ўзига қарашли бир неча хотунларга:

– Расулulloҳ уйларига бориб, Ҳамзани йўқлаб, йиғлаб туринглар, – деб буюрди. Мадина ичига кириб, масжидга келгунларича кўча юзидан, уй-уйдин чиқаётган йиғи товушлари эшитилмоқда эди. Расулulloҳ тўғри келиб, маъюслик билан масжид олдида тўхтадилар. Саъд ибн Муъоз, Асъад ибн Ҳузайр – бу икковлари Расулulloҳни суяб отдин туширдилар. Жароҳат оғирлигидан ўзлари юришга бўлмай, буларга суяниб уйларига кирдилар. Сўнгра оқшом намозига ҳазрат Билол азон айтди. Яна шу икки кишига суяниб жамоатга чиқдилар. Намоз ўқиб бўлгандин сўнгра масжиддан қайтдилар эрса, уйларидан йиғи овози эшитилди.

– Бу йиғи нимадур? – деб сўрадилар. Анда саҳобалар:

– Ансор хотунлари Ҳамза учун йиғлайдилар, ё Расулаллоҳ, – дейишди. Буни англаб Расулulloҳ алар ҳақида:

رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَعَنْ أَوْلَادِكَ

“**Разияллоҳу анкунна ва ан авлодикунна**”, яъни: “**Аллоҳ сизлардин ва авлодинглардин рози бўлсин**”, деб дуо қилгандин сўнгра:

– Энди қайтинглар, – дедилар.

Мана шу кундин бошлаб, ансор хотунларига одат шул эрдиким, ўлимга йиғламоқчи бўлсалар, дастлаб Ҳамзага, сўнгра ўлганга йиғлар эдилар. Шу кеча Авс ва Хазраж ансор саҳобаларининг катталари Расулulloҳнинг уй атрофларини ўрашиб, тонг отгунча кузатиб чиқдилар. Қолганлари эҳтиётдин Мадина

шаҳрини айланиб, қўриқлашиб турдилар. Чунки Қурайш мушриклари йўлдан ёниб, қайтадин Мадинага ҳужум қилиш эҳтимоли бор эди. Расулulloҳ бу улуғ мусибатдин кейин ансор хотунларини ўлганларни қўшиб йиғламоқдин қайтардилар. Анда ансор саҳобалари:

– Ё Расулаллоҳ, ўлганларимизни қўшиб йиғлашдин хотунларимизни ман қилибдурсиз. Агар аларнинг тирикликларидаги яхшиликларини айтиб йиғлар бўлсак, бироз бўлса ҳам кўнглимизда роҳат топган бўлур эдик. Бу ишга изн беринг, – дейишди. Анда Расулulloҳ:

إِنْ فَعَلَنْ فَلَا يَحْمِشَنَّ وَلَا يَلْتَمَنَّ وَلَا يَخْلُقَنَّ شَعْرًا وَلَا يَشَقْنَ جَبًا

“**Ин фаална фала яхмишанна вала ялтаманна ва лаяхлуқанна шаъран вала яшуққанна жайбан**”³, яъни “**Агар хотунлар йиғлар бўлсалар, шарт шулдурким, юзларини йиртмасунлар, бетларига урмасинлар, сочларини қирқмасинлар, ёқаларини йиртмасинлар, оғизларидан носоз сўз чиқармасинлар**”, – дедилар. Энди хотунлар шу айтилмиш ишлардин ўзларини сақлай олсалар, мусибат кунларида йиғламоқнинг зиёни йўқдур.

Машҳур сўз шулдурким, Уҳуд урушида шаҳодат топган кишилар етмиш неча киши эдилар. Ўн тўртталари муҳожирлардан, қолганлари ансорлардин эдилар. Аммо кофирлардин бўлса, Уҳуд урушида икки юз ўттиз киши ўлдирилди. Ёлғиз Амир Ҳамзанинг ўзи ўттиз кишини ўлдирди, деган ривоят бордур.

Расулulloҳ шаҳар ичига киргандин кейин мунофиқлар ва яҳудлар мусулмонларга етган бу мусибатдин қандоқ суюнганларини кўнгилларида сақлаб туриша олмай, турли таъна сўзларини тарқатгани турдилар.

Алихонтўра СОҒУНИЙнинг
“Тарихи Муҳаммадий” асарида

Давоми бор...

¹ Ҳалабий. Ас-Сийратул-Ҳалабийя, 2/47.

² Исҳоқ ибн Роҳуя. Муснад, 64–65-бетлар.

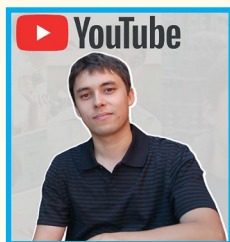
³ Имом Бухорий. Жаноиз, 36 (бироз фарқли сўзлар билан).

XXI асрнинг мусулмон ихтирочилари

Дунё илм-фани тараққиётида мусулмон олимларининг ўрни беқиёс. Бугунги кунда ҳам улар тиббиёт, астрономия, математика, география, ахборот технологиялари ва физика каби кўплаб йўналишларда ихтиролар қилмоқдалар.

Ҳозирда You Tube тармоғи бутун дунёда энг оммабоп платформадир. Ундан 2,5 миллиард инсон фойдаланади. Ушбу платформани бангладешлик мусулмон Жавед Карим кашф қилганини кўпчилик билмаса керак. Каримнинг You Tube каналидаги биринчи чиқиши 2005 йил 23 апрелда “Мен ҳайвонот боғида” видеоси бўлган.

* * *

Атом энергиясини, қувватини кашф қилганлар немислар ёки америкаликлар эмас. Тарихда унинг қувватини илк билган олим мусулмон кимёгари Жобир ибн Ҳайён бўлади. Бу борада у Ғарбдан 1200 йил ўзиб кетди.

Олим бундай деган эди: “Ҳар бир зарранинг қалбида бир қувват бор. Уни озод қилишнинг имкони топилса, Бағдодни чароғон этади”.

* * *

Эронлик муҳандис Ҳусайн Яссайи 2001 йилда смартфондаги камера сифатини ях-

шиловчи мобил графикка ишлов бериш блокани яратди. Бу кейинчалик “iPhone”-нинг видео технологияси учун асос бўлиб, смартфонлар инқилобига йўл очди. 2000 йиллардан бошлаб то ҳозирги кунгача аксарият машҳур мобил телефонлар айнан ушбу ихтиродан фойдаланмоқда. Бу эса тасвир сифатини яхшилади ва шу йўналишдаги ихтироларга асос бўлди.

* * *

Покистонлик олим Навид Саид кремний микрочипида қайта боғланадиган мия ҳужайралари тармоғини ўстириш мумкинлигини исботлади. У мия ҳужайралари фаолиятини аниқ кузатувчи янги технологияни ишлаб чиқди. У 2003 йилда биринчи нейрочипни ихтиро қилди ва уни 2004 йилда кенг оммага намоиш этди. У мия ҳужайраларини кремний чип билан боғлаган биринчи олим эди. 2024 йил январь ойида Neuralink инсон миясига илк нейрочипни жойлаштирди. Бу айнан Навид Саиднинг тадқиқотига асосланган эди.

* * *

Малайзиялик Шайх Музаффар Шукур ҳам космонавт, ҳам жароҳ бўлган. У 2007 йилда коинотда тиббий тадқиқотлар олиб борди. Унинг фазо кемаси бортида ўтказган тиббий тажрибалари асосан жигар саратони ҳужайраларининг ўсиши, космосда турли оқсиллар ва микробларнинг кристалланиши билан боғлиқ эди. Ушбу тажрибалар бошқа тиббий тадқиқотлар учун фойдали бўлди.

* * *

Туркиялик Мурод Нурал 2007 йилда ихтиро қилган “Вертикал кўтарилувчи нарвон” Нюрнбергдаги IENA ихтиро кўргазмасида олтин медални қўлга киритди. У баланд нуқталарга кўтарилиш ва у ерда туришни осонлаштириш учун мўлжалланган эди.

Интернет манбалари асосида
Шоҳрух УБАЙДУЛЛАЕВ тайёрлади.